

Δαίδαλος

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ • ΤΕΥΧΟΣ 4 ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2003

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

συγγραφέων

HELLENIC
AUTHORS'
SOCIETY

**«Μικρές» γλώσσες
–Μεγάλες λογοτεχνίες**

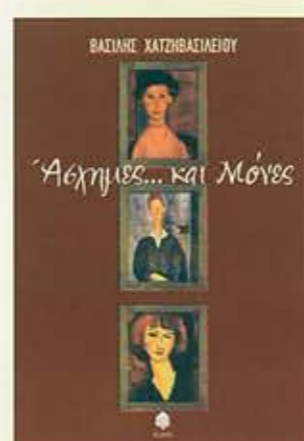
**Το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού
βιβλίων στην Ευρώπη**

Η Ευρωπαϊκή εμπειρία

**Συνέντευξη : Που πάει
η Εθνική Βιβλιοθήκη;**

Τα βιβλία του τριμήνου

Λαβύρινθοι

Γιώργος Μανιώτης
Αγελάδα με φτερά

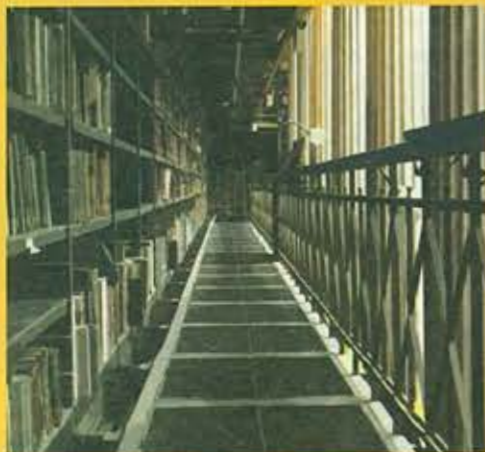
Άρης Μαραγκόπουλος
Γλυκεία επιστροφή

Ελληνικά
γράμματα
www.ellinikagrammata.gr

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Με αυτό το τεύχος, ο «Δαίδαλος», το επίσημο βήμα της Εταιρείας Συγγραφέων, κλείνει αισίως τον πρώτο χρόνο της έκδοσής του. Η ανταπόκριση του περιοδικού στην ευρύτερη αναγνωστική κοινότητα υπήρξε ευθέως ανάλογη των ζυμώσεων που γίνονται τελευταία για τον συγγραφέα και τη λογοτεχνία στην Ελλάδα.

Το τοπίο του βιβλίου έχει αλλάξει ραγδαία τα τελευταία χρόνια. Η αγορά καθορίζει, συχνά με τη βιαιότητα των επιλογών της, τον προσανατολισμό των μελών μας προς αυτή ή εκείνη την κατεύθυνση. Ο συγγραφέας της λογοτεχνίας αποτελεί σήμερα στην Ελλάδα ένα προϊόν υπό διαπραγμάτευση που η εκδοτική αγορά το έχει ανάγκη για διαφορετικούς λόγους. Η αγορά αυτή γίνεται όλο και πιο συγκεκριμένη, όλο και πιο μονοπωλιακή. Σε τέσσερα πέντε χρόνια, το πολύ, 5-6 εκδοτικοί οίκοι θα μοιράζονται την «πίτα» του λογοτεχνικού βιβλίου αλλά και όλων των εκδόσεων. Αν θέλουμε να μιλήσουμε με τεχνοκρατικούς όρους, θα πούμε ότι ο εκδοτικός οίκος χρειάζεται επειγόντως τον συγγραφέα της λογοτεχνίας για να προβάλλει την ανταγωνιστικότητα των υπόλοιπων προϊόντων του, για να ανεβάσει, έστω, το συμβολικό στάτους της επιχείρησής του.

Εννοείται ότι το γεγονός αυτό δεν αφορά μόνον τη μικρή ελληνική αγορά. Αυτό συμβαίνει παντού. Όποιος έχει επισκεφθεί τις διεθνείς εκθέσεις βιβλίου γνωρίζει ότι κάθε εκδοτικός οίκος ενδιαφέρεται πρωτίστως να εξασφαλίσει την εταιρική του ταυτότητα μέσα από την προβολή της λογοτεχνικής του ταυτότητας. Οι συγγραφείς είναι σήμερα, περισσότερο από ποτέ, πολύτιμη πρώτη ύλη στον εκδοτικό χώρο.

Αυτή όμως είναι η μία πλευρά του νομίσματος, η στενά τοπική, αν θέλετε. Η άλλη συνδέεται, αναπόφευκτα, με την παγκοσμιοποιημένη αγορά. Στις διεθνείς συναντήσεις, στις οποίες το τελευταίο διάστημα η Εταιρεία Συγγραφέων επιχειρήσε

να δώσει δυναμικό παρόν, τα συμπεράσματα όλων των Ευρωπαίων ομοτέχνων μας, για το μέλλον της λογοτεχνίας και του βιβλίου γενικότερα, συγκλίνουν: οι «μικρές» λεγόμενες γλώσσες –και οι αντίστοιχες λογοτεχνίες– οφείλουν να κάνουν κάτι για το οποίο στο παρελθόν δεν είχε διαπιστωθεί ανάλογη ανάγκη: να υπερασπιστούν τον ζωτικό χώρο της συνύπαρξής τους μέσα στο παγκόσμιο χωριό της αγγλικής εσπεράντο.

Το διεθνές συνέδριο που η Εταιρεία οργάνωσε το φθινόπωρο στην Αρχαία Ολυμπία υπήρξε μια μικρή ψηφίδα στον διεθνή προβληματισμό. Φαίνεται πως χρειάζεται πολύ διάβασμα ακόμα: των λογοτεχνιών που, σαν τη δική μας, δυσκολεύονται να δρασκειλίσουν τα εθνικά τους σύνορα. Αυτό το τεύχος, με έμφαση στις διεθνείς συναντήσεις συγγραφέων (καθώς και με μία συνέντευξη του Διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης –διόλου άσχετη με το θέμα, βλ. σ. 28) είναι αφιερωμένο σ' αυτή την προοπτική των ανοιχτών συνόρων, της Ευρώπης δίχως όρια, της πολυπολιτισμικής Ευρώπης η οποία, αν θέλουμε να (συν)υπάρξει, οφείλουμε πρώτα να υπάρξουμε ως αυτοδύναμη εθνική λογοτεχνία, ό,τι κι αν σημαίνει αυτό.

I K A P O Σ

«Μικρές» Γλώσσες, Μεγάλες Λογοτεχνίες ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Οι δυνάμεις της αγοράς καθοδηγούν σε παγκόσμια κλίμακα τη διάδοση της λογοτεχνίας επηρεάζοντας καταλυτικά την αναγνωστική πρόσληψη. Όμως όχι μόνον η λογοτεχνική δημιουργία, αλλά και η διανομή και η γνωστοποίησή της είναι υπόθεση των ιδίων των συγγραφέων. Το λιγότερο, δεν μπορούν να μένουν αμέτοχοι παρατηρητές των εξελίξεων στην παγκοσμιοποιημένη αγορά του βιβλίου. Η παρέμβασή τους, με όσα μέσα κι αν διαθέτουν, πέρα από την ίδια τη γραφή τους, σήμερα περισσότερο από ποτέ, έχει μεγάλη σημασία: αφορά εν τέλει το μέλλον της γραφής ως λογοτεχνίας.

Η Εταιρεία οργάνωσε το περασμένο φθινόπωρο (5-7 Σεπτεμβρίου) ένα διεθνές συμπόσιο στην Αρχαία

Ολυμπία, με θέμα «"Μικρές" Γλώσσες, Μεγάλες Λογοτεχνίες», στο οποίο παραβρέθηκαν συγγραφείς από τις δέκα χώρες που εισήλθαν προσφάτως στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διεθνείς και Έλληνες παρατηρητές, καθώς και συγγραφείς μέλη της Εταιρείας. Το συμπόσιο αυτό ακολούθησε την ίδια γραμμή πλεύσης που εγκαίνιασε πέρσι η Εταιρεία με ένα παρόμοιο συνέδριο στη Ρόδο με θέμα η «Πεζογραφία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη». Στόχος όλων αυτών των διοργανώσεων είναι η γνωριμία με τους ομοτέχνους των γλωσσών με μικρή διάδοση, η συνεργασία μαζί τους στην κατεύθυνση της πολιτιστικής πολυμορφίας και η δημιουργία ενός διαύλου προώθησης των αντιστοίχων λογοτεχνιών εντός και εκτός της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μια εικόνα από τις ενδιαφέρουσες τοποθετήσεις που συζητήθηκαν στην Ολυμπία δίνουν οι εισηγήσεις τεσσάρων συνέδρων που παραθέτουμε στη συνέχεια. Ο Γεν. Γραμματέας της Εταιρείας στο τέλος του συνεδρίου επιχειρήσε να κωδικοποιήσει ως εξής τα συμπεράσματα από την όλη διοργάνωση:

1. Το επίθετο «μικρό» δεν μπορεί και δεν πρέπει να χαρακτηρίζει την οποιαδήποτε γλώσσα ή άλλο πολιτισμικό στοιχείο που αφορά την εθνική ταυτότητα.
2. Το επίθετο «μεγάλο» δεν χαρακτηρίζει υποχρεωτικά τη λογοτεχνία, κάθε λογοτεχνία. «Μικρές» γλώσσες ανέδειξαν και αναδεικνύουν μεγάλους συγγραφείς ενώ «μεγάλες» γλώσσες αναδεικνύουν κατά κόρον ελάσσονες.
3. Δεν είμαστε σε θέση να ανατρέψουμε την ηγεμονία των Αγγλικών. Μπορούμε, ίσως, να την εκτρέψουμε σε κατευθύνσεις υπέρ των «μικρών» γλωσσών, μπορούμε, ίσως, να την αφομοιώσουμε, να την παρεκκλίνουμε εντέλει από τη σχέση εξουσίας / υποτέλειας που τώρα υπηρετεί.
4. Σήμερα, στο παγκόσμιο γλωσσικό λογοτεχνικό στερέωμα, ανταγωνίζονται δύο τάσεις: το γλωσσικό παράδειγμα της «Διάδοσης των Αγγλικών» και το γλωσσικό παράδειγμα της «Οικολογίας της Γλώσσας». Το πρώτο χαρακτηρίζεται από την ιδεολογική κυριαρχία της μιας γλώσσας και του ενός πολιτισμού, της μαζικής αμερικάνικης κουλτούρας, με αποτέλεσμα εμφανές την ομογενοποίηση της παγκόσμιας κουλτούρας. Το δεύτερο χαρακτηρίζεται από την ισότητα στην επικοινωνία, από την πολυγλωσσία, από την «αειφόρο ανάπτυξη» των γλωσσών, από την προστασία της εθνικής κυριαρχίας και την προώθηση της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών. Οι «μικρές» γλώσσες, εκ των πραγμάτων, τάσσονται με το δεύτερο παράδειγμα. Ζωντανή οπωσδήποτε παραμένει η ανοιχτή γλώσσα: εκείνη που δεν φοβάται τις επιμειξίες, τις όποιες ανταλλαγές, τα δάνεια, ακόμα και τις πιθανές αλλοιώσεις.
5. Οι δυνάμεις της αγοράς και οι πολιτικές βιβλίου δεν φαίνεται να απασχολούν σοβαρά τους περισσότερους συγγραφείς κι ας είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι. Έτσι οι δυνάμεις της αγοράς και οι πολιτικές βιβλίου ακολουθούν έναν (συχνά ανταγωνιστικό μεταξύ τους) μοναχικό δρόμο –στον οποίο αργά ή γρήγορα οι συγγραφείς θα πρέπει να περπατήσουν με αυτοπεποίθηση.

Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ

Ο Βαλερύ νομίζω, ήταν εκείνος που είχε πει ότι κανείς δεν είναι υποχρεωμένος να γράψει ένα βιβλίο. Αλλά οι παραδοξολογίες, που αποτελούν τα μικρόβια της κατεστημένης σκέψης, λένε συχνά τις αλήθειες εκείνες που είτε δεν τις έχουμε σκεφτεί είτε παραμένουν κρυφές. Δεν γράφουμε από κάποια «βαθύτερη» ανάγκη, από υποχρέωση, ή γιατί κάτι θα επιτύχουμε μ' αυτό. Στην ουσία δεν ξέρουμε γιατί γράφουμε. Από τη στιγμή όμως που

αρχίσουμε να γράφουμε –και κυρίως από τη στιγμή που θα αποφασίσουμε ότι αυτό θα κάνουμε εφεξής– αποκτούμε την ταυτότητα, τα άγχη, τις παραξενιές και τις όποιες χαρές μπορεί να προσφέρει η ζωή του συγγραφέα. Και βέβαια γράφουμε στη γλώσσα που γνωρίζουμε καλύτερα: τη μητρική μας, γιατί τη χρησιμοποιούμε χωρίς να χρειαστεί να ανακαλέσουμε τον κανόνα. Το ένστικτο της γραφής, ή η έμπνευση ή το ταλέντο, συνιστά πρωτίστως ένστικτο της γλώσσας.

Οι μοντερνιστές πίστευαν ότι η λογοτεχνία είναι εννοιαία, επομένως και η λογοτεχνική γλώσσα είναι μία, άρα η μετάφραση αποτελεί τον ίδιο που συνδέει τις γλώσσες μεταξύ τους, η πρωταρχική μεταφορά που καθιστά κοινό κτήμα το σύνολο της παγκόσμιας λογοτεχνικής παράδοσης. Η άποψη αυτή σήμερα μοιάζει αυτοκρατορική και πάντως αποβαίνει εις βάρος των σύγγραφέων που γράφουν στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, αφού η εσπεράντο των ημερών μας είναι η αγγλική που έχει καλύψει όλες τις εκφάνσεις του επιστητού. Αλλά για τον συγγραφέα η γλώσσα στην οποία γράφει είναι ζήτημα σημαντικότερο από τα θέματα που χρησιμοποιεί και από τον τρόπο με τον οποίο θα τα χειριστεί. Γιατί δεν αποτελεί υποδιαίρεση ή μέρος του παγκόσμιου γλωσσικού φάσματος αλλά φέρει το ιστορικό φορτίο των συσσωρευμένων εμπειριών των άλλων, μέσω των οποίων ο ίδιος αναγνωρίζει και αξιοποιεί τα ταυτοτικά του στοιχεία. Ο συγγραφέας επομένως που γράφει σε μια από τις λεγόμενες «λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες» γνωρίζει ότι εξ ορισμού έχει δύο μειονεκτήματα: τις δυσχέρειες της διαμεσολάβησης και τα ποικίλα προβλήματα αποκλεισμού που δημιουργούν τα κλειστά συστήματα – κι η γλώσσα είναι ένα κατ' εξοχήν κλειστό σύστημα.

Επιτρέψτε μου να επαναλάβω εδώ εκείνο που θεωρώ αυτονόητο: ότι ο ίσκιος του αυριανού ευρωπαίου συγγραφέα θα είναι ο μεταφραστής του. Η μετάφραση σε μιαν Ευρώπη που επιδιώκει να επιτύχει την ενότητα μέσω της διαφοράς είναι προέκταση της δημιουργικής διαδικασίας. Επομένως, για μας που γράφουμε στις μικρές γλώσσες, η λογοτεχνικότητα, δηλαδή η πίστη στις αξίες της γραφής και στα υψηλά επιτεύγματα του ύφους είναι το μείζον ζήτημα. Όμως οι συγγραφείς των μικρών γλωσσών έχουν εκτός από τα μειονεκτήματα κι ένα μεγάλο πλεονέκτημα: να γράφουν απαλλαγμένοι από την τυραννία του θέματος, γνωρίζοντας εξ αρχής ότι το κοινό τους είναι περιορισμένο – αυτό το τελευταίο βεβαίως μιλώντας πάντοτε συγκριτικά. (Ας θυμίσω εδώ ότι *Τα άνθη του κακού* εκδόθηκαν σε 1000 αντίτυπα και το Παρίσι του Μπωντλαίρ ήταν μια πόλη που είχε το μέγεθος της σημερινής Πάτρας).

Γνωρίζουμε ότι ένας καλός συγγραφέας που γράφει στα αγγλικά θα μεταφραστεί σχεδόν αμέσως και σε άλλες γλώσσες. Ακόμη και αγγλόφωνοι συγγραφείς αισθητά μέτριοι –για να μην πω τίποτε χειρότερο– μεταφράζονται στις γλώσσες μας, ενώ οι καλοί συγγραφείς των μικρών γλωσσών, ακόμη κι

οι εξαιρετικοί ή σπουδαίοι, σπάνια βλέπουν να μεταφράζεται το έργο τους, όχι μόνο στην αγγλική, τη γαλλική ή τη γερμανική γλώσσα αλλά και στις «ευφημιστικά» αποκαλούμενες «μικρές» γλώσσες της Ευρώπης. Ελάχιστοι από τους συγγραφείς μας αντιλαμβάνονται πόσο σημαντικό είναι να μεταφράζεται κανείς από μια μικρή σε μιαν άλλη μικρή γλώσσα. Οτι το έργο τους στην περίπτωση αυτή δεν αντιμετωπίζεται ως φαυλοκρατική εκδοχή της χώρας τους, ότι η συγγραφική τους ταυτότητα λειτουργεί καθαρότερα και το βιβλίο τους δεν χρησιμοποιούνται για να εφαρμοστούν πάνω τους τα ποικίλα στερεότυπα, τα οποία επιστρατεύονται σε κάθε περίπτωση που η γνώση μας για μια χώρα, ένα λαό και μια κουλτούρα εμφανίζεται περιορισμένη.

Ένα έργο είναι σπουδαίο και σημαντικό πρωτίστως για το όσα κομίζει ο συγγραφέας όχι στη λογοτεχνική σκηνή, που είναι μια κατασκευή, αλλά στο σώμα της λογοτεχνίας και στη συνειδηση του αναγνώστη ο οποίος έρχεται σε επαφή μαζί του. Η επαφή αυτή είναι του ενός προς ένα, όχι του ενός προς το πλήθος. Η λειτουργία της λογοτεχνίας επομένως είναι συσσωρευτική και σε βάθος χρόνου. Πέραν όμως αυτού –και μιλώντας πάντα για τη λογοτεχνία μικρών γλωσσών– η γνώση του άλλου αποβαίνει σημαντική για τη δική μας αυτογνωσία. Προχωρεί πέρα από το αυτονόητο, λειτουργεί ως έκπληξη και ως ενθουσιασμός, είναι η ανακάλυψη όχι του προφανούς αλλά του κρυμμένου και του σημαντικού που ανοίγει ρήγμα στη διαδοχή των στερεότυπων και στη μόδα.

Όταν τα πάντα αναγνωρίζονται μέσω των πληροφοριών που δημιουργούν οι μεγάλες γλώσσες, τότε το ψηφιδωτό που σχηματίζουν οι μικρές χώρες και γλώσσες υπερβαίνει την εντύπωση και τη φαντασμαγορία και μας καθιστά τμήμα του. Δεν είμαστε στο περιθώριο αλλά οργανικό τμήμα της πολυμορφίας του, ενός πλούτου που, ειδικά για την Ευρώπη, αποτελεί τη μεγάλη κληρονομιά της.

Πρέπει εδώ να τονίσω ότι η γνώση αυτή είναι το μεγάλο ανάχωμα που βοηθά τον συγγραφέα να αντισταθεί στην πολιτιστική –και όχι μόνον– αποικιοκρατία που έχει επιβληθεί παγκοσμίως, και η οποία από τη φύση της προωθεί την υπερπαραγωγή, την επιβολή καταναλωτικών ηθών στην ανάγνωση και τη βιομηχανία των ειδήσεων και των πληροφοριών καθιστώντας τον συγγραφέα αναλώσιμο. Η πολιτισμική αποικιοκρατία περιορίζει το χρόνο ζωής των βιβλίων, το εύρος και το βάθος της ζύμωσης που επιδιώκουν και τη διάρκεια της συνομιλίας τους με το χρόνο. Τα βιβλία των συγγραφέων που προέρχονται από μικρές γλώσσες εξακολουθούν να έχουν ικανοποιητικό χρόνο παρουσίας στα ράφια των βιβλιοπωλείων. Το φαινόμενο λ.χ. να μείνει *Το Κάκκινο και το Μαύρο* του Σταντάλ εκτός κυκλοφορίας στην ελληνική αγορά, όπως συνέβη για χρόνια λ.χ. στις Η.Π.Α., δεν το έχουμε ζήσει, ευτυχώς, ως τώρα.

Ας προχωρήσω όμως στο σημαντικότερο, κατά τη γνώμη μου, ζήτημα. Όσα γνωρίζουμε για τις λογοτεχνίες των μικρών γλωσσών τα μαθαίνουμε κυρίως μέσω των μεταφράσεων στις μεγάλες γλώσσες. Συχνά, λόγω της περιορισμένης συνολικής μας γνώσης, ένας σημαντικός συγγραφέας μικρής γλώσσας δεν γνωρίζει την απήχηση που του αξίζει όταν μεταφράζεται σε μιαν

άλλη μικρή γλώσσα. Ο κορυφαίος γιουγκοσλάβος πεζογράφος Ντανίλο Κις υπήρξε εμπορική αποτυχία στην Ελλάδα, ακόμη και μέσα στον περιορισμένο κύκλο του κόσμου των Γραμμάτων, ενώ ο Πόπα, ή ο Χέρμπερτ ή ο Χόλουμπ είναι πολύ λιγότερο γνωστοί από τον Ασπερι ή τον Γκίνσπεργκ λ.χ. –κι ας είναι καλύτεροι ποιητές από τους διάσημους Αμερικανούς.

Επιτρέψτε μου τώρα να αναφερθώ σε ένα αντίστροφο παράδειγμα. Η γνώση της ελληνικής ποίησης σταμάτα στον Καβάφη και τη γενιά του '30: τον Σεφέρη, τον Ελύτη και τον Ρίτσο. Ποιητές πρώτης γραμμής ωστόσο είχαμε και στη μεταπολεμική περίοδο. Για να βρει όμως κανείς τις ομοιότητες ανάμεσα στον Σαχτούρη και τον Τσέλαν λ.χ. ή τον Αρη Αλεξάνδρου και τον Ντανίλο Κις, θα πρέπει να τους γνωρίζει και τους δύο. Με άλλα λόγια, η γνώση σε βάθος απαιτεί κοινή δράση, ώστε να αποκαλυφθεί το πρόσωπο της καλυμμένης ιδιοφυΐας. Χρειάζονται πρωτοβουλίες από τις ευρωπαϊκές κοινωνίες των πολιτών και τους ίδιους τους συγγραφείς, ένας σχεδιασμός κι ένα σκεπτικό που να υπερβαίνει τη λογική της αγοράς, όπου χάνει ο οικονομικά ασθενέστερος.

Ο γραπτός πολιτισμός της Ευρώπης, που την συνιστούν ιστορικές κοινωνίες, που κυριαρχείται δηλαδή από την αίσθηση και το βίωμα της συνέχειας, είναι άθροισμα και όχι ρεύμα. Η ποιότητά του είναι συνάρτηση της κατάθεσης και της διάρκειας. Δεν αποτελεί προϊόν του ρεύματος της δύναμης και της δυναμικής της επιβολής. Η πολιτική του σημασία συνιστά επίσης ένα άλλο, σημαντικότατο ζήτημα για το παρόν και το εγγύς μέλλον της Ευρώπης. Οι αισθητικές αποκρυσταλλώσεις, οι κοινωνικές διαπιστώσεις κι επιπλέον η δυνατότητα να έρχεται ο συγγραφέας σε απευθείας σχέση με τον πολιτισμικό χρόνο, με την ιστορική γεωγραφία της ηπείρου μας, αποτελούν τα μεγάλα θεμέλια του ευρωπαϊκού πολιτισμού, όπου η δυναμική των ιδεών και η γοητεία των αφηγήσεων, ιστορικών και μυθικών, αποτελούν αδιάσπαστη ενότητα – πολυμορφική ωστόσο και διαπολιτισμική, ένα γίνεσθαι που συνεχίζεται, κρίνοντας ωστόσο συνεχώς εκείνο που δημιουργεί και συνομιλώντας ακατάπαυστα με το παρελθόν του. Αν αυτό το λέμε παράδοση ή συνέχεια ή ταυτότητα δεν έχει σε τελική ανάλυση μεγάλη σημασία. Εκείνο που προέχει είναι ότι στην ήπειρό μας αυτά που μας χωρίζουν είναι κι εκείνα που μας ενώνουν. Κι είναι πάρα πολλά. Με την έννοια αυτή δεν είμαστε ούτε λίγοι ούτε μικροί. Είμαστε όμοιοι γιατί έχουμε την πολυτέλεια να είμαστε διαφορετικοί. Η ενότητα μέσω της διαφοράς, ωστόσο, σημαίνει να μάθουμε καλά ο ένας τον άλλον. Κερδίζοντας από τον άλλον, κοινωνώντας αυτά που μας ανήκουν, δανειζοντάς τα, παραχωρώντας τα, προωθώντας τα. Κι αυτό, πέραν των αποκρώσεων, της ποικιλίας και της πολυμορφίας, μας προσφέρει όχι μόνο όψεις της προοπτικής μας, διεύρυνση του κόσμου της ευαισθησίας και των ιδεών, έναν πολυμορφικό Παρνασσό που οι πολλαπλές του εκδοχές εκτείνονται από την Αθήνα ως το Ταλίν, αλλά και μια προωθημένη μορφή της ελευθερίας που έχουμε σήμερα την πολυτέλεια να λέμε αν όχι ότι την έχουμε κατακτήσει, ότι τουλάχιστον την έχουμε θεμελιώσει.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΝ ΠΡΟΟΔΩ

Αρχίζω με μια σκέψη από το ημερολόγιο του Κάφκα «Η μνήμη ενός μικρού έθνους δεν είναι μικρότερη από τη μνήμη ενός μεγάλου, συνεπώς επεξεργάζεται βαθύτερα το υπάρχον υλικό».

Θα μετατόπιζα κάπως το νόημα υποστηρίζοντας ότι το ίδιο ισχύει και για τη λογοτεχνία. Κάθε ελάσσων λογοτεχνία ορίζεται πάντα από μια κυρίαρχη γλώσσα η οποία λειτουργεί άλλοτε τοπικά και άλλοτε σε παγκόσμιο επίπεδο. Μπορεί ο Κάφκα να έγραψε στα γερμανικά όμως με τα υλικά που άντλησε από την γλώσσα αντέστρεψε τα κυρίαρχα νοήματά της, μεταμορφώνοντάς την.

Στο σημερινό κόσμο οι μικρές γλώσσες έχουν να αντιμετωπίσουν μία ή δυο κυρίαρχες μεγαλύτερες. Το παράδοξο είναι ότι χρειάζονται αυτή την αντίθεση. Καθώς δεν υπάρχει μικρό χωρίς με-

γάλο, έτσι και χωρίς αντίπαλο ή σημείο αναφοράς δεν υπάρχει πεδίο σύγκρισης και σύγκρουσης. Πολλές φορές η λογοτεχνική αξία μιας μικρής γλώσσας αποκαθίσταται στην περίπτωση που μεταφράζεται σε μία κυρίαρχη.

Άραγε ποια είναι η τύχη της λογοτεχνίας που γράφεται σε μικρή γλώσσα αλλά που δεν μεταφράζεται ποτέ; Ποια η εμβέλειά της; Αν οι Βερβερίνοι έχουν σημαντική λογοτεχνική παράδοση θα το μάθουμε ποτέ; Και αν μια μικρή γλώσσα δημιουργήσει σημαντική λογοτεχνία με ποια κριτήρια θα αξιολογηθεί πέρα από τα εσωτερικά και τοπικά;

Ούτως ή άλλως η καθιέρωση κάθε λογοτεχνίας έχει κάποιο σημείο αναφοράς είτε σε μια γλώσσα έξω από αυτήν, είτε στην ίδια της την γλώσσα, πράγμα που έκανε ο Κάφκα, ο Τζόις, ο Μπέκετ. Αυτοί έγραψαν σε μείζονα γλώσσα με ελάσσονα τρόπο. Πρέπει –παροπέμω στην σημαντική μελέτη των Ζιλ Ντελέζ και Φελίξ Γκουσταντάρ για τον Κάφκα– να αποσπάσουμε από τη δική μας γλώσσα μια ελάσσονα λογοτεχνία, ικανή να ανασκάψει τη γλώσσα και να την οδηγήσει στον δρόμο μιας σκοτεινής επαναστατικής κατεύθυνσης: «Πώς να γίνει κανείς μονάδα, μετανάστης και τσιγγάνος της ίδιας του της γλώσσας». Αυτό είναι το ζητούμενο και όχι να γίνουμε φορείς μιας εύπεπτης μεταφράσιμης λογοτεχνίας στην οποία ακόμη κραυγάζουν η αλληγορία και ο συμβολισμός.

Όσο μικρότερη είναι η γεωγραφική εμβέλεια μιας γλώσσας τόσο πιο ρηξικέλευθη μπορεί να αποβεί η λειτουργία της. Μια μικρή γλώσσα που δεν στοχεύει στη διεθνή αγορά μπορεί να τολμήσει περισσότερα, αν και σήμερα είναι λίγο δύσκολο να παραβλέψει κανείς την Λογοτεχνική Γιουροβίζιον, όπως διαμορφώνεται με βασικά λογοτεχνίζοντα μορφώματα της κυρίαρχης αγγλικής.

Ήδη πολλοί συγγραφείς, δικοί μας και ξένοι, γράφουν σε μια κυρίαρχη γλώσσα και επιστρέφουν θριαμβευτικά στη χώρα τους, φτάνοντας στο σημείο να μεταφράζονται στη γλώσσα από την οποία αναχώρησαν. Αυτή η επανεγκατάσταση μου θυμίζει λιγάκι το δράμα των μεταναστών «που έκαναν την τύχη τους στα ξένα». Μακάρι τα μοιτάσματα που εισάγουν να δυνάμωσουν τα υπάρχον δέντρο της λογοτεχνικής παράδοσης.

Λέγεται ότι η κυρίαρχη αγγλική έχοντας το άγχος της παγκόσμιας αποδοχής και επέκτασης επιδιώκει να ανανεώνεται με γραφές από τις πρώην αποικίες και άλλες αγγλόφιλες χώρες. Όμως πολύ φοβάμαι ότι η αγγλική λογοτεχνία, αναζητώντας υποστηρίγματα, στερείται τις αυθεντικές ξένες λογοτεχνίες που θα παραξένευαν έστω και με τη δυσκολία της μεταφρασσιμότητάς τους. Η μετάφραση των μυθιστορημάτων του σημαντικότερου Ισπανού συγγραφέα Χουάν Γκοϊτσόλο στα αγγλικά² αναδεικνύει έναν λόγο τόσο παράξενο, λαβυρινθώδη, αλλά και τόσο γοητευτικό, καθώς προσπαθεί να ερμηνεύσει ένα λογοτεχνικό αραβούργημα που ριζώνει στη Μεσογειακή α-

Έχεις θάξει ποτέ στη μακρινή πατρίδα των Malts;

Ανακάλυψε το άρμα της τύρης στη γεύση του CARDHU®. Τώρα το CARDHU® άλλαξε από Single Malt σε Pure Malt και δημιουργείται στα πιο ιστορικά αμστακτήρια του Speyside.

CARDHU® Pure Malt
Στιγμές Μαγείας

ΦΩΤ.: ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΛΕΤΗ

νατολή. Ο Γκοϊτσιόλο γύρισε την πλάτη του στη χώρα του και ζει στο Μαρόκο. Όμως η περίπτωση του να μεταφραστεί στα αγγλικά σπανίζει και οφείλεται περισσότερο στο πείσμα μεταφραστών και μικρών εκδοτικών οίκων.

Χωρίς τέτοιες παρεμβάσεις μια κυρίαρχη γλώσσα κάνει κάθε δυνατότητα να ταλαντευτεί με νοηματικές και λεξικές ακροβασίες. Η παραβατική και εναλλακτική γραφή, η ελάσσω γραφή, εξοστρακίζεται αφήνοντας χώρο στη δεσποζουσα λαϊκίστικη αισθητική που ανταγωνίζεται σε θράσος και εξουσιαστική διάθεση ακόμη και τον παρεμβατικό λόγο του κράτους.

Στην καλύτερη περίπτωση οι ελάχιστες ξένες λογοτεχνίες που θα βρούνε μια ταπεινή στέγη στη *lingua franca* του αιώνα μας, θα αντιμετωπιστούν μέσα από ρέουσες και βατές μεταφράσεις, από κείμενα που ακόμη και στη χώρα τους υπάκουαν στους ίδιους κανόνες μιας μικρότερης αγοράς. Τι νόημα (όχι οικονομικό φυσικά) έχει να πουλήσεις στην αγγλόφωνη αγορά το εγκώριο μπρεστ-σέλερ όταν έχει φτιαχτεί από τα ίδια *esperanto* υλικά; Μόνον ένα έλασσον ή εναλλακτικό κείμενο μπορεί να καρποφορήσει, γιατί δίνει περιθώρια η μετάφραση να είναι η ερμηνεία του και όχι η αυτόματη μετάφραση που μπορεί πια να γίνει και από ειδικά προγράμματα υπολογιστών.

Επιστρέφω στην περίπτωση Κάφκα: Να είσαι μέσα στη γλώσσα σου σαν ξένος και κατ' επέκταση να γράφεις με εκείνο το συναίσθημα της αποξένωσης και του φόβου ότι το κείμενό σου δεν θα γίνει αποδεκτό. Ότι δεν πρόκειται να δημοσιευτεί. Μόνον έτσι ευδιάζει η λογοτεχνία, όταν ασφυκτιά απέναντι στο γλωσσικό εξουσιαστικό σύστημα, στη γλώσσα της γραφειοκρατίας. Μετά το θάνατο του Ζαν Ζενέ δημοσιεύτηκε το σημαντικότερο ίσως έργο του: *Ο Αικμάλωτος του Έρωτα*, μια σπουδή πάνω στον έρωτα και την επανάσταση, μια υπόρρητη πολιτική γραφή για τον αγώνα των Παλαιστινίων, αυτού του μεταίχμιακού λαού. Το κείμενο του Ζενέ, τρυφερό, ενοχλητικό, βαρυσήμαντα λογοτεχνικό. Ο ίδιος δεν πίστευε ότι θα το εκδώσουν, όπως και ο Κάφκα έζησε χωρίς να διορθώσει ο ίδιος τα γραπτά του.

Μιλώ για τους δύο συγγραφείς που εκτιμώ όλο και περισσότερο όσο μεγαλώνω. Συγγραφείς που γύρισαν τις πλάτες στους πολιτισμούς απ' όπου εκπορεύονταν εγκαθιστώντας χωρο-χρονικά «μια μυθική γλώσσα στον ορίζοντα των πολιτισμών».

Το βιβλίο του Ζενέ³ δεν εξάντλησε ακόμη στη χώρα μας την πρώτη του έκδοση από το 1986, ενώ επανακυκλοφόρησε βέτος στα αγγλικά αφού είχε παραμείνει στην αφάνεια⁴. Λίγα βιβλία πρόβλεψαν και κατέγραψαν το δράμα της Μέσης Ανατολής όσο αυτό, τα αληθινά βιβλία όμως φοβίζονται. *Ο Αικμάλωτος του Έρωτα* θα διαβαστεί από μικρή μερίδα αγγλόφωνων, ενώ στην πρώτη πεντάδα των ευπώλητων θα φιγουράρει ο αλχημιστής της εύπεπτης γραφής, ο Κοέλο με το καινούργιο του βιβλίο.

Τι είναι λοιπόν προτιμότερο; Μια λογοτεχνία μεγάλη και καταναλώσιμη ή μικρή αλλά ενεργή; Χιλιάδες γλώσσες πεθαίνουν στο πέρας του αιώνων. Πιο θνητές είναι εκείνες που δεν βρήκαν τραγουδιστάδες να τις λαλήσουν, γραφιάδες να τις περιπαίξουν. Μερικές όμως εξελίσσονται ακόμη.

Σας παρουσιάζω ένα μικρό βιβλίο με μεγάλη σημασία. Είναι τα παραμύθια των Ελλήνων Πομάκων, που αποτελούν θρησκευτική μειονότητα και ζούνε στα βουνά της Ροδόπης. Χρόνια πολλά στερήθηκαν γραφής παρά το γεγονός ότι μιλούσαν μια ολοζώντανη δική τους γλώσσα. Μια δασκάλα τα μάζεψε ως εξής: Ο μαθητής αφηγείται ένα παραμύθι στα πομακικά και κάποιος άλλος μεταφράζει στα ελληνικά. Όμως να καταγραφεί η ντοπιολαλιά; Τη τελευταία δεκαετία το ελληνικό κράτος,

αποφάσισε να καθιερώσει πομακικό αλφάβητο. Πρόκειται για μια από τις πρώτες δοκιμές σύνταξης και δημοσίευσης λογοτεχνικών κειμένων στην πομακική με τη εν λόγω γραφή⁵. Τη μεταγραφή έκανε ο Καραχότζα Ριτβάν που είναι και ο συντάκτης του Πομακικού-ελληνικού λεξικού. Έτσι καταγράφηκαν τα παραμύθια και στο καινούργιο πομακικό αλφάβητο που θυμίζει το ελληνικό κι ας έχει ορισμένα τριπλά σύμφωνα και κλειστά φωνήεντα. Αλληλέγγυα σύμφωνα και φωνήεντα, δανεικά γράμματα, έτσι -όμως- γονιμοποιήθηκαν οι γλώσσες και επιβίωσαν και αλίμονο στους λαούς που δεν το έκαναν.

Βρισκόμαστε μπροστά με μια γλώσσα που ακόμη διαμορφώνεται. Η μητρική, προφορική πομακική γλώσσα περνάει στη γλώσσα του νοήματος, εκεί όπου ορίζεται η λογοτεχνία. Μικρή γλώσσα, ελάσσων λογοτεχνία, μια όμως λογοτεχνία *εν προόδω*, ένα προτέρημα που δεν το έχει πια καμιά άλλη λογοτεχνία του μείζονα κανόνα.

1. Ζιλ Ντελέζ-Φελίξ Γκουαταρί, *Κάφκα για μια ελάσσων λογοτεχνία*, σ. 56
2. Juan Goytisolo, *The Garden of Secrets, Serpent's Tail*, 1997
3. Ζαν Ζενέ, *Ο Αικμάλωτος του Έρωτα*, Εξάντας 1986
4. Με εισαγωγή της Adhaf Soueif, Granta 2003
5. Κατάκη Δήμητρα-Καραχότζα Ριτβάν, *Παραμύθια από την Ροδόπη*, Γυμνάσιο Σμίνθη, Νομαρχία Ξάνθης, 1997

Petri Tamminen

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΕΙΝΑΙ ΕΞΥΠΝΟΤΕΡΟΙ;

Θέλω να ξεκινήσω με μια ομολογία. Από τις εννέα χώρες που συμμετέχουν σε αυτό το συνέδριο έχω διαβάσει τελευταία μόνον δύο συγγραφείς. Αν λάβουμε υπόψη ότι θεωρώ τον εαυτό μου αναγνώστη τη ζήτημα δείχνει αρκετά ανησυχητικό. Αλλά αυτό ακριβώς είναι το πρόβλημα που κληθήκαμε να συζητήσουμε εδώ. Άλλωστε, απ' ό,τι είμαι σε θέση να κρίνω, η σύγχρονη φινλανδική λογοτεχνία δεν θα πρέπει να καταλαμβάνει πολύ

χώρο στις δικές σας βιβλιοθήκες.

Οι δύο συγγραφείς που εννοούσα προηγουμένως είναι ο Ίμρε Κέρτεζ και η Βισλάβα Ζυμπόρσκα. Στ' αλήθεια εξαιρετικά παραδείγματα. Μας δείχνουν με ποιο τρόπο η λογοτεχνία που προέρχεται από λιγότερο διαδεδομένες γλώσσες μπορεί να φτάσει σε άλλες παρόμοιες περιοχές: χάρη στο διεθνές ενδιαφέρον.

Στους καταλόγους με τα ευπώλητα βιβλία στη χώρα μας βλέπει κανείς μόνον βιβλία που προέρχονται από τις «μειζονες γλώσσες». Είναι ευνόητο. Κι ωστόσο ακούγεται παράξενο που πάλι αυτές οι γλώσσες καθορίζουν, πριν από μας για μας, το αναγνωστικό ενδιαφέρον και στις «ελάσσονες» περιοχές. Το φινλανδικό κοινό θα προσέξει έναν συγγραφέα από τη Σλοβακία, για παράδειγμα, μόνον στην περίπτωση που αυτός έχει επιτύχει αλλού, ας πούμε στη Γαλλία ή στη Γερμανία. Οφείλει να έχει πάρει το «κρίσμα» από μια ισχυρότερη δύναμη.

Αλήθεια για ποιο λόγο έχουμε ανάγκη αυτές τις αυθεντίες ανάμεσά μας; Το λογικό θα ήταν οι μικρότερης εμβέλειας λογοτεχνίες και γλώσσες να δείχνουν εμπιστοσύνη και να είναι ευαίσθητες στις υπόλοιπες που βρίσκονται στην ίδια μοίρα μ' αυτές.

Η αλήθεια είναι πως είμαστε τυφλοί ο ένας για τον άλλο.

Μας τρώει πολύ χρόνο να κρατάμε ζωντανή τη δική μας κουλτούρα, μας τρώει πολύ χρόνο να ανακαλύπτουμε τι συμβαίνει στον μεγάλο κόσμο έξω από εμάς.

Όταν μια περιφερειακή χώρα, όπως η Φινλανδία, καταφέρει κάποτε να τραβήξει τη διεθνή προσοχή, αυτό το γεγονός ενδύεται πάντα τη μορφή μιας υπερβολής: η αλήθεια οδηγείται στα άκρα. Δεν υπάρχει χρόνος για ολόκληρη την αλήθεια. Οι άνθρωποι που δουλεύουν στη διαφήμιση λένε ότι, για κάθε μάρκα μπορείς να πλασάρεις μόνον ένα μήνυμα, μόνον μία εικόνα. Φαίνεται πως το ίδιο συμβαίνει και στον χώρο της κουλτούρας. Η δική μας μάρκα τελευταία υπήρξε ο Άκι Καουρισμάκι, οι ταινίες και το ύφος που καθιέρωσε μ' αυτές. Τα βιβλία που μεταφράζονται από τα φινλανδικά συγκρίνονται πάντοτε με αυτές τις ταινίες. Στην κεντρική Ευρώπη σιδήποτε προέρχεται από τη Φινλανδία εξετάζεται μέσα από το εξωτικό πνεύμα αυτού του κινηματογράφου.

Η φήμη του «εξωτικού» δεν είναι κι άσκημη. Εμείς οι Φινλανδοί είμαστε ικανοποιημένοι όταν καταφέρνουμε να αποκτάμε κάποια ταυτότητα. Επειδή όταν είσαι ίδιος με τους ισχυρούς αλλά μακριά από αυτούς, είσαι ένα τίποτα.

Ωστόσο, αυτά τα στερεότυπα, από τη στιγμή που εδραιώνονται, επηρεάζουν τον τρόπο που βλέπουμε τον εαυτό μας. Κάποια στιγμή κουράζεσαι απ' την αλήθεια. Στη Φινλανδία η συνηθισμένη κακή κριτική για ένα βιβλίο κάνει λόγο για «ένα έργο που αντανακλά την τυπική φινλανδική πραγματικότητα». Μου αρέσει η τυπική πραγματικότητα. Θα ήθελα πολύ να μάθω πώς να την αναγνωρίζω. Αλλά μιλάμε γι' αυτά τα βιβλία σαν να μιλούσαμε για την ίδια τη ζωή: «Όχι, αυτή εδώ, μια άλλη διαφορετική, πιο ερεθιστική».

Ως συγγραφέας οφείλω να προσαρμόζομαι σε όλα αυτά. Δεν βλέπεις να ξέρεις από πού προέρχονται. Ως συγγραφέας δεν μπορώ να ακολουθώ μια μονάχα μάρκα. Ούτε να υπολογίζω τους τρόπους με τους οποίους το κείμενό μου θα φτάσει στο εξωτερικό ή θα εκτιμηθεί εκεί. Ήδη η δουλειά που κάνω για να μπορέσει η γραφή μου να δουλέψει στη χώρα μου είναι παραπάνω από αρκετή.

Φοβάμαι πως, με το γράψιμο, δεν μπορώ να επηρεάσω αι-

σθητά το θέμα που συζητάμε. Ούτε και ως αναγνώστης μπορώ να κάνω πολλά πράγματα. Τουλάχιστον όμως, ως αναγνώστης, μπορώ να αλλάξω τον εαυτό μου. Το θέλω. Έδειξα σκηνήρια. Απέρριψα νέες δυνατότητες. Πίστεψα στη δύναμη της συνήθειας, θεώρησα δεδομένο ότι οι Γάλλοι ή οι Άγγλοι κατέχουν τη γνώση της ζωής. Τώρα που το σκέφτομαι αυτή η αντίληψη δεν είναι ιδιαίτερος εξυπνη.

Ένα ευχαριστώ σε όλους όσους έχουν σκεφτεί περισσότερα πάνω σ' αυτό το θέμα, σ' αυτούς που οργάνωσαν αυτό το συμπόσιο, σ' εκείνους που επιχειρούν να αλλάξουν τα πράγματα στην πράξη. Εν τέλει ακόμα και οι πιο πολύπλοκες διαδικασίες ξεκινάνε μέσα από την προσωπική επαφή.

Θωμάς Σκάσιος

APRES MOI, LE SUCCES!

Επιτρέψτε μου να ξεκινήσω με μερικά κοινότοπα ερωτήματα:

Πώς ερωτεύεται ένας Έλληνας; Πώς πενθεί το θάνατο κάποιου αγαπημένου προσώπου; Πώς μεγαλώνει μέσα στο φυσικό περιβάλλον της χώρας του ή το τεχνητό της πόλης του, και πώς τον επηρεάζουν οι ιδέες, οι συμβολισμοί και τα νοήματα της εποχής του, αλλά και όσα επιβιώνουν από το παρελθόν; Τι τον απασχολεί στη διάρκεια της σύγχρονης διαδρομής που διανύει κάθε ζωή και τι τον κάνει να αντιστέκεται -αν αντιστέκεται- στην προ-

διαγεγραμμένη πορεία των πολλών;

Το πρώτο πράγμα που σκέφτομαι, τώρα που βρίσκομαι αντιμέτωπος με ερωτήσεις τέτοιου είδους μπροστά σ' ένα ξενόγλωσσο ακροατήριο, είναι ότι δεν μπορώ να τις απαντήσω γιατί... δεν γράφω στα αγγλικά. Και τούτο όχι μόνο γιατί όποια γνώση αυτής της γλώσσας έχω αποκτήσει είναι έτοιμη να με εκθέσει σε κάθε στιγμή, αλλά, κυρίως, γιατί δεν είμαι Άγγλος, Αμερικανός, Αυστραλός, Καναδός ή Νεοζηλανδός ώστε να έχω αξεχώριστη τούτη τη γλώσσα από τα πράγματα. (Δυστυ-

Βιβλία που μιλάνε!

Παραμύθια από το μέλλον
Στ. Καρυδάκης, Δ. Κολυιάκου, Μ. Μιχαηλίδης, Α. Μιχαλοπούλου, Σ. Νικολαΐδου, Ν. Παναγιωτόπουλος, Φ. Τσιμπακούλη, Σ. Τριανταφύλλου, Ε. Χουρμουζιάδου, Χ.Α. Χαμενίδη.
Μελλοντολογικά παραμύθια που εντυπωσιάζουν.

Μια πόλη, ένας συγγραφέας
Θ. Βαλτινός, Μ. Δούκα, Μ. Φαίς και άλλοι 30 σύγχρονοι πεζογράφοι και ποιητές.
Κείμενα που μας συστηίνουν πόλεις, οι οποίες μετωρίζονται ανάμεσα στη μνήμη και στη φαντασία.

Μοναχικά ανδρόγυνα
Μ. Δούκα, Κ. Ζαρόκωστα, Β. Θεοδωροπούλου, Μ. Λαϊνά, Μ. Μήτσουρα, Σ. Νικολαΐδου, Π. Παμπούδη, Ερ. Σωτηροπούλου, Ε. Φακίνου, Ε. Χουρμουζιάδου.
Τρυφερότητα, σαρκασμός, δύσκολες ζωές, αναμνήσεις, προσδοκίες...

Ημερολόγια
Τ. Αβέρωφ, Δ. Αξιώτης, Λ. Διβάνη, Ν. Ευθυμιόδη, Α. Μιχαλοπούλου, Ν. Παναγιωτόπουλος, Θ. Σκάσιος, Α. Σταμάτης, Ερ. Σωτηροπούλου, Θ. Χαμενίδη.
Ημερολόγια... όπως ημεροί!

ΜΙΝΟΑΣ εκδόσεις

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Τ.Θ. 504 88, 141 10 Ν. Ηράκλειο, Αθήνα,
τηλ.: 210 27 11 222, fax: 210 27 11 056, e-mail: info@minoas.gr

Επισκεφθείτε τη ιστοσελίδα μας www.minoas.gr

κώς δεν είμαι καν Πακιστανός, Ινδός, υπήκοος των πάλοι ποτέ αποικιών ή των κατά καιρούς κτήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου ή έστω απόγονος μεταναστών στις Ηνωμένες Πολιτείες για να επωφεληθώ από την ύπαρξη μιας διπλής ή μιας επίκτητης ταυτότητας).

Αν ήμουν όμως αγγλόφωνος, πάλι δεν θα μπορούσα να σας πω πώς μυρίζει το θυμάρι και η μέντα στα ελληνικά βουνά, πώς έκλαιγαν οι μονάδες των εκτελεσμένων στην αντίσταση, πώς απογοητεύτηκαν σε τούτη τη χώρα άνθρωποι που κάποτε πίστεψαν σε μεγάλες αλλαγές, πώς συμβιβάζονται εδώ οι πολλοί επαναστατημένοι νέοι κάθε γενιάς και πώς συνεχίζουν να επαναστατούν οι λίγοι ενήλικες που παραμένουν ασυμβίβαστοι. Και δεν θα μπορούσα να σας τα πω, γιατί όλα αυτά, για την Ελλάδα, μπορούν να ειπωθούν από έναν Έλληνα στα ελληνικά.

Μήπως όμως στην Αγγλία ή τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ή στον ισπανόφωνο κόσμο –για να αναφερθούμε και σε μια άλλη «μεγάλη» γλώσσα) οι άνθρωποι δεν κλαίει, δεν επαναστατούν, δεν ονειρεύονται, δεν ελπίζουν, δεν συμβιβάζονται; Μήπως υπάρχει γη που δεν αναδίδει αρώματα και ουρανός που δεν βρέχει; Μήπως όλοι όσοι μιλούν μια διαδεδομένη γλώσσα, μια *lingua franca*, ζουν περισσότερο από εμάς που μιλάμε τις «μικρές»; Ή μήπως όσα λένε εκείνοι έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον; Εδώ οι απαντήσεις είναι προφανείς και ο ορίζοντας ανοικτός. Μακρινός μεν, αλλά όχι και απρόσιτος.

Εξηγούμαι:

Το μονοπάτι που οδηγεί στον ορίζοντα της μετάδοσης της ανθρώπινης εμπειρίας από γλώσσα σε γλώσσα το φωτίζει ένας ήλιος που λέγεται μετάφραση. Στο σημείο αυτό, εμείς των «μικρών» γλωσσών έχουμε ένα σημαντικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων: επειδή δεν μπορούμε να κολυμπάμε αυτόρρακα στα νερά μιας κυρίαρχης γλώσσας, μεταφράζουμε στη δική μας πολλά περισσότερα, και μέσω αυτής της γέφυρας ερχόμαστε σε ισότιμη επαφή με μεγαλύτερη ποικιλία απόψεων, ιδεών και προβλημάτων. Θα έλεγα ότι ενώ εμείς μεταφράζουμε ζωές για να αφομοιώσουμε ιδέες, η *lingua franca* επιδιώκει να αφομοιώσει πρώτα τις ζωές για να μεταφράσει ύστερα τις ιδέες. Εμείς λοιπόν είμαστε κυρίως οι θεματοφύλακες της πολυπολιτισμικότητας, της *cultural diversity* και αυτό πρέπει πρωτίστως να διαφυλάξουμε δημιουργώντας συνεχώς νέους διαύλους από «μικρή» γλώσσα σε «μικρή» γλώσσα.

Αν όμως η τέχνη, και ειδικότερα η συγγραφή, είναι η βασιλική οδός για να μεταδοθεί η εμπειρία από τον ένα λαό στον άλλο, η λέξη-κλειδί για να πραγματοποιηθεί αυτή η μετάδοση είναι το «ενδιαφέρον». Τι είναι όμως ενδιαφέρον για τους άλλους; Και, για να γίνω πιο συγκεκριμένος, τι θεωρεί ένας εκδότης –και μάλιστα αλλοδαπός– ότι μπορεί να ενδιαφέρει το αναγνωστικό του κοινό; Η εξιστόρηση μιας φανταστικής ψυχαναλυτικής συνέντευξης; Η δι' αλληλογραφίας συμπύκνωση όλης της εξέλιξης της ευρωπαϊκής φιλοσοφίας σε εξακόσιες σελίδες; Η συμβίωση ενός παιδιού με άγρια θηρία του τσίρκου μέσα σε μια βάρκα; Η ανάπτυξη ενός μαθηματικού θεωρήματος; Ή οι θεωρητικές διαμάχες των μοναχών του μεσαίωνα πασαλισμένες με μια σειρά φόνων; Εδώ η προφανής απάντηση είναι: τα πάντα. Αυτά «τα πάντα» όμως εξαρτώνται από τη συγκυρία της εποχής και τον τρόπο που είναι γραμμένα.

Στο σημείο αυτό, νομίζω, ότι φτάνουμε στον κόμπο του ζητήματος. Από τη δική μας σκοπιά, των ανθρώπων δηλαδή που γράφουν, όσο ανακουφιστική κι αν είναι η διαπίστωση ότι τα πάντα μπορεί –έστω μπορεί– να έχουν ενδιαφέρον για τους άλλους, τόσο δυσάρεστη αίσθηση μας προκαλεί το γεγονός ότι εκδότης, αναγνωστικό κοινό, συγκυρία και σε τελική ανάλυση αυτό που θεωρείται κάθε φορά ενδιαφέρον δεν εξαρτώνται άμεσα από την πένα μας. Εκείνο όμως που σίγουρα εξαρτάται είναι ο τρόπος που εκφράζουμε αυτό που απασχολεί ατομικά τον καθένα από εμάς και γενικότερα την κοινωνία στους κόλπους της οποίας ζούμε. Και ο τρόπος της έκφρασης δεν είναι άλλος από τη μορφή. Ελπίζω ότι θα συμφωνήσετε

μαζί μου πως το γεγονός ότι η συζήτηση γύρω από τη σχέση μορφής και περιεχομένου παραμένει ανοικτή, συνιστά βασική παράμετρο της ελευθερίας κάθε δημιουργού.

Αλίμονο, λοιπόν, αν ο τρόπος που γράφουμε ακολουθεί μια ήδη πετυχημένη συνταγή. Αλίμονο, αν έχει σαν στόχο τους πολλούς, και μάλιστα όσους βρίσκονται έξω από τα όρια της γλώσσας μας. Αλίμονο αν προδίδει την ιδιαιτερότητα της εμπειρίας μας. Τότε το έργο μας κινδυνεύει πραγματικά να γίνει επιτυχία, να γίνει best seller μιας χρήσης και η κακή πλευρά της παγκοσμιοποίησης να επεκταθεί από τα fast food στα fast books. Τότε κινδυνεύουμε να χάσουμε την ιδιομορφία μας, και το παγκόσμιο χωριό να μετατραπεί από χώρος ειρηνικής συμβίωσης και αλληλεπίδρασης διαφορετικών πολιτισμών σε φυλακή ομοιόμορφων ανδρεικέλων.

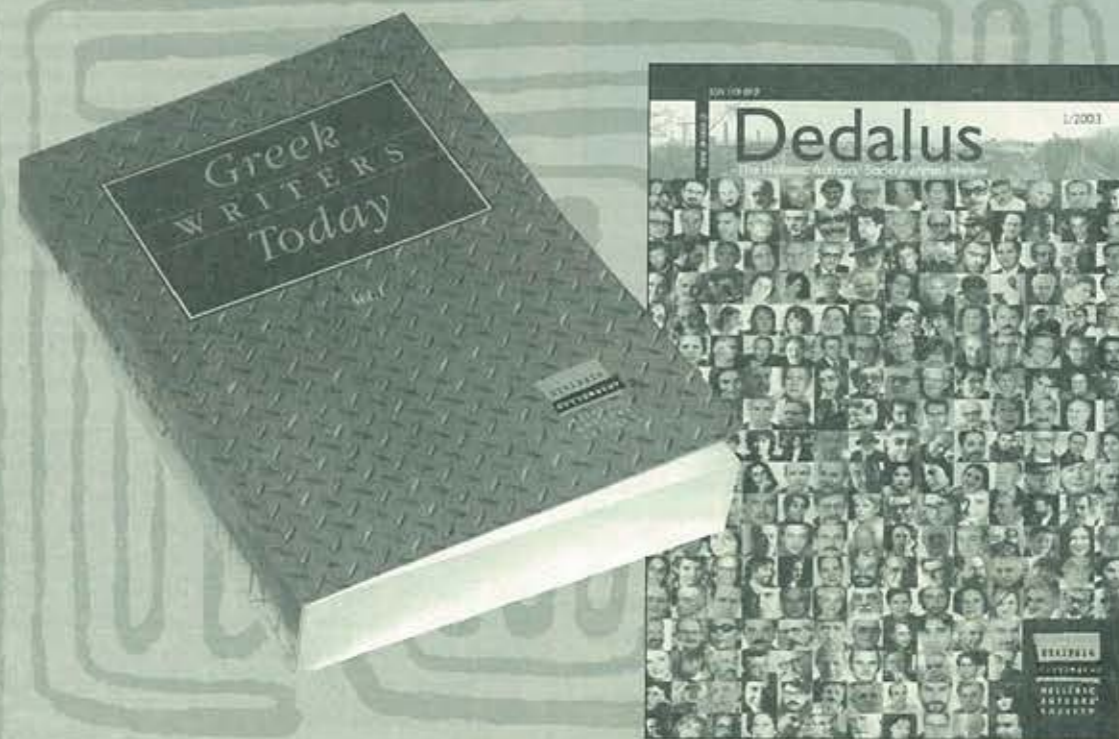
Είμαι από αυτούς που πιστεύουν ότι ο δημιουργός πρέπει να βλέπει μπροστά του μόνο τον καθρέφτη. Αν ο καθρέφτης είναι καλής ποιότητας, μέσα από την εικόνα του δημιουργού θα αντιγυρίσει και τη μορφή της εποχής μέσα στην οποία ζει αυτός, και τα αιτήματά της και τον τρόπο που μπορούν τα τελευταία να εκφραστούν πρωτότυπα. Είμαι, δηλαδή, από αυτούς που πιστεύουν ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερη ικανοποίηση από το να λες στον εαυτό σου: «Αυτό ήθελα να κάνω κι αυτό μπόρεσα. Τίποτε άλλο δεν γινόταν».

Η ξεκάθαρη γνώση αυτών των δύο όρων, του «θέλω» και του «μπορώ», δείχνει το βαθμό αυτογνωσίας του καθενός μας, και η απόκλιση ανάμεσά τους δίνει το μέτρο της δικής μας ευθύνης, αλλά και της βαθύτερης προσωπικής ικανοποίησης που ξεπερνά εκείνη της πρόσκαιρης επιτυχίας. Ο αντίκτυπος όμως του αποτελέσματος της προσπάθειας είναι πάντοτε μέγεθος ανεξέλεγκτο και σαν τέτοιο πρέπει να έρχεται τελευταίο στην κλίμακα των αξιών μας. Δύσκολο μεν, όχι όμως και ακατόρθωτο.

Το μόνο που χρειάζεται από εκεί και πέρα είναι να βρεθούν εκείνοι οι καλοί άγγελοι –μεταφραστές; εκδότες;– που θα εκτιμήσουν το αποτέλεσμα στη μητρική του γλώσσα και θα πασχίσουν να το μεταφέρουν στη δική τους. Ούτε αυτό όμως πρέπει να μας απασχολεί περισσότερο απ' ό,τι ένα ευχάριστο ενδεχόμενο. Και τούτο για δύο λόγους: αφενός δεν είναι δική μας δουλειά. (Θα έπρεπε κάποτε και οι συγγραφείς να συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα της ύπαρξης του ατζέντη). Κι αφετέρου σήμερα δεν είναι πια κανείς ανυποψίαστος για το τι σημαίνουν οι λέξεις εμπόρευμα, αξία και κέρδος – και καλύτερα έτσι. Δεν ζούμε και δεν παράγουμε σ' ένα ιδανικό περιβάλλον πνευματικότητας, αυτόματης αναγνώρισης και ακριβοδίκαιης κατάταξης των όποιων αξιών και μάλιστα σε παγκόσμια ή έστω πανευρωπαϊκή κλίμακα. Κάτι τέτοιο, εξάλλου, ούτε υπήρξε στο παρελθόν, ούτε στο μέλλον θα υπάρξει. Ίσα ίσα, θα έλεγα ότι η εποχή μας, κάτω από την επίφαση της ακαριαίας παγκόσμιας επικοινωνίας που δίνει η ηλεκτρονική τεχνολογία, τείνει στο ακριβώς αντίθετο. Σε ένα πρώτο, αλλά κυρίαρχο επίπεδο, ό,τι αξίζει πολύ είναι αυτό που πουλάει πολύ: ό,τι πουλάει πολύ αγγίζει τους πολλούς και ό,τι αγγίζει τους πολλούς ταιριάζει με την αισθητική τους – αυτή είναι η πραγματικότητα. Κι αν υπάρχει ένα δίδαγμα από τη διαχρονική λειτουργία του καλλιτέχνη, αυτό είναι η πάλη του με τη συγκεκριμένη πραγματικότητα την οποία υφίσταται.

Στο κάτω κάτω, αν τα βιβλία μας δεν πουλάνε δεκάδες χιλιάδες αντίτυπα ούτε στους αναγνώστες της γλώσσας στην οποία είναι γραμμένα, ας μην απελπιζόμαστε. Δύο τινά μπορεί να συμβαίνουν: Ή είμαστε μέτριοι συγγραφείς ή είμαστε ιδιοφυείς που θα αναγνωριστούν μετά θάνατον. Επειδή θέλω, φυσικά, να πιστεύω ότι ανήκω στη δεύτερη κατηγορία, δεν μπορώ παρά να μακαρίζω την τύχη των κληρονόμων μου. Παραφράζοντας, λοιπόν, τον αλαζόνα εκείνο Γάλλο βασιλιά, κλείνω την ομιλία μου αναφωνώντας γεμάτος αισιοδοξία: *Après moi, le succès.*

ΔΥΟ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

Κυκλοφόρησε η πρώτη **ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ** της Εταιρείας, ένας εύχρηστος τόμος 360 σελίδων με κείμενα 120 μελών της στα αγγλικά (**Greek Writers Today**, επιμέλεια **David Connolly**), και το πρώτο ετήσιο τεύχος του περιοδικού «**Dedalus**» (επιτομή των τεσσάρων πρώτων τευχών της ελληνικής έκδοσης). Το εξώφυλλο του «**Dedalus**» κυκλοφόρησε και σε αφίσα 50X70 εκ.

Αντίτυπα διατίθενται δωρεάν στα γραφεία μας.

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ
ανθολογίες των μελών της Εταιρείας
στα Ισπανικά και τα Γαλλικά

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

είναι εδώ;

23η BIENNALE ΠΟΙΗΣΗΣ

Επίσημοι αντιπρόσωποι της Ελλάδος στην 23η Biennale Ποίησης στη Λιέγη ήταν εφέτος τα μέλη της Εταιρείας Ρούλα ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ και Μαρία ΛΑΪΝΑ. Τα σχόλια της δεύτερης καταγράφουν με εύστοχο τρόπο τα τραγούδια και τα παρατάγους μιας διοργάνωσης που συγκεντρώνει ποιητές από όλον τον κόσμο. Τα παραθέτουμε:

* Το Bing Bang συνέβη πριν από περίπου σαράντα δισεκατομμύρια χρόνια * 100 δισεκατομμύρια άστρα λάμπουν στον γαλαξία μας * Ο χώρος και ο χρόνος, η μάζα και η ενέργεια, είναι μεγέθη που όχι μόνο δεν δυσκολεύονται να μετασχηματιστούν το ένα στο άλλο αλλά και συνδέονται άρρηκτα * Είμαστε η σκόνη των άστρων (κυριολεκτικά) * Η αρμονία, η συνομιλία και η συνέπεια του Σύμπαντος υποδεικνύουν και αποδεικνύουν την ύπαρξη της βούλησης μάλλον παρά της τύχης.

Ανάμεσα σε ποιήματα και εισηγήσεις μεταδόθηκαν και πληροφορίες σαν τις παραπάνω στην 23η διεθνή Biennale της ποίησης που έγινε, κατά τα ειωθότα, στη Λιέγη, τον Σεπτέμβρη από τις 11 μέχρι και τις 14 του μήνα. Ίσως αυτές να είχαν και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, έστω κι αν δεν απέδιδαν πρόσφατες και απολύτως επίκαιρες γνώσεις.

Στο Palais des Congrès, η πόλη της Λιέγης φιλοξενεί κάθε δύο χρόνια γύρω στους διακόσιους ποιητές απ' όλο τον κόσμο, καλύπτει τα έξοδα τους φαγητού και ύπνου και τους ζητά ως αντάλλαγμα να συζητήσουν για συγκεκριμένα θέματα. Στο τέλος της εκδήλωσης θα κληθούν να διαβάσουν ποιήματά τους. Μαζί τους, δημοσιογράφοι, πανεπιστημιακοί, συγγενείς και φίλοι. Κάτι σαν τα αρχαία Ολύμπια. Η οργανωτική εικοσαμελής επιτροπή, (κι εδώ κάτι σαν τους αρχαίους Ελλανοδίκες) αποφασίζει πρόσωπα και πράγματα αλλά δεν σημειώνει παρατυπίες και αφάματα.

Το φετινό θέμα ακανές και φιλόδοξο: *Δύο άπειρα για το Μέλλον: Το Άπειρο της Ζώας Ύλης και το Άπειρο του Διαστήματος*. Επιμέρους ερωτήματα: Ποιος ο ρόλος που καλείται να παίξει η ποίηση στην πρόοδο της γνώσης μας για το Σύμπαν και την ανθρώπινη ζωή αλλά και ποια επίδραση θα ασκήσει η σημερινή «έκρηξη» της γνώσης στην ποιητική έμπνευση και λειτουργία. Η συζήτηση πάντως

περιορίστηκε στα κυρίως θέματα. Δύο μέρες, δύο πάνελ με έξι εισηγητές το καθένα και συμμετοχή σε συζήτηση από το κοινό-ποιητές. Τέσσερις ώρες, αφιερωμένες οι δύο στις εισηγήσεις και οι δύο στη συζήτηση που τις ακολούθησε. Ταυτόχρονη επαρκής μετάφραση στα αγγλικά. Η αίθουσα, που άντεχε περί τους τριακόσιους, γεμάτη κατά το ένα τρίτο.

Ακούστηκαν πολλά. Τα περισσότερα δεν ευστόχησαν, όπως ίσως ήταν φυσικό: γενικόλογα, μεγαλόσχημα, αόριστα, εκθεσιακά –άτονα και άψυχα εντέλει. Η ακρίβεια απουσίασε.

Απογοητευτική και η ανάγνωση που εκτελέστηκε (αυτή είναι μάλλον η λέξη) με ναρκισσευόμενο και αυτάρεσκο ύφος. Η αφέλεια δεν υποστηρίχθηκε από το ποίημα. Ο αριθμός των ποιημάτων υπερβολικός, η διαδοχή των ποιητών βιαστική και άτσαλη, η γεύση ανάμεικτη, το αποτέλεσμα ακώνευτο. Κοινό των ποιητών οι ποιητές. Ελάχιστα παραπάνω από την εντύπωση.

Λίγες οι ευκαιρίες για ουσιαστική γνωριμία των ανθρώπων και ακόμα λιγότερες για απόδοση και είσπραξη ποιητικού περιεχομένου.

Στη διάρκεια των άνοστων και τυποποιημένων γευμάτων, είχες που και πού την τύχη να ανταλλάξεις δυο πιθανόν κουβέντες με τον διπλανό ποιητή ή ποιήτρια.

Όποιοι τόλμησαν ή κατάφεραν να ξεφύγουν από τον κλοιό του προγράμματος είδαν τη συναρπαστική έκθεση του Σιμενόν, περιδιάβασαν το ανεπίληπτο κι εντυπωσιακό κέντρο, μίλησαν με τους ευγενικούς ανθρώπους, κάρθηκαν τον καθαρό ουρανό και το ποτάμι.

Ποιητές που μου εντυπώθηκαν από το χιούμορ και τη διακριτική φωνή τους:

Μια ποιήτρια από τη Φινλανδία. Ένας ποιητής από την Ιρλανδία. Μια ποιήτρια από το Μαρόκο. Ένας ποιητής από την Ουγγαρία.

ΜΑΡΙΑ ΛΑΪΝΑ

Υ.Γ. Η ελληνική αντιπροσωπεία (δύο άτομα) δεν ευτύχησε να συμπεριλαμβάνεται στον επίσημο κατάλογο των καλεσμένων, καίτοι είχε κληθεί. Το λάθος επιμερίστηκε σε Υπουργεία και υπηρεσίες στο Βέλγιο και στην Ελλάδα.

Τι συζητήθηκε στο Κοινοβούλιο Ευρωπαίων Συγγραφέων

(ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2003)

Από 26 έως 28 Σεπτεμβρίου 2003 πραγματοποιήθηκε στην πόλη Φρίμπουργκ της Ελβετίας Γενική Συνέλευση (που συγκαλείται κάθε δύο χρόνια περίπου) της Ομοσπονδίας Ευρωπαίων Συγγραφέων (στο εξής EWC = European Writers' Congress, επί λέξει Κοινοβούλιο Ευρωπαίων Συγγραφέων, σχετική ιστοσελίδα: www.european-writers-congr.org).

Το EWC ιδρύθηκε το 1977 και συγκροτήθηκε το 1985 ως ομοσπονδία στην οποία μετέχουν 52 ενώσεις συγγραφέων από 28 ευρωπαϊκές χώρες (με συνολικό αριθμό μελών, στις πρωτοβάθμιες ενώσεις, άνω των πενήντα χιλιάδων συγγραφέων και μεταφραστών λογοτεχνίας). Στο EWC συμμετέχουν επίσης ορισμένες δευτεροβάθμιες οργανώσεις, όπως το ευρωπαϊκό συμβούλιο ενώσεων μεταφραστών λογοτεχνίας CEATL.

Το EWC (που επικορηγείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το 1997) υπερασπίζεται την ελευθερία της έκφρασης, στηρίζει τα επαγγελματικά συμφέροντα των συγγραφέων σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και προωθεί την πολυφωνία των λογοτεχνιών και τις πολιτιστικές ανταλλαγές.

Η Εταιρεία Συγγραφέων εκπροσωπήθηκε στη συνάντηση από τον Αναστάση ΒΙΣΤΩΝΙΤΗ (πρώην μέλος του Δ.Σ. της EWC) και από τον Γιώργο ΧΟΥΛΙΑΡΑ, αντιπρόεδρο (για τα διεθνή θέματα), ο οποίος συμμετείχε στις ψηφοφορίες και υπογράφει το παρόν σημείωμα.

Κορυφαίο γεγονός για την Εταιρεία αποτέλεσε η ομόφωνη εκλογή του μέλους μας Αναστάση ΒΙΣΤΩΝΙΤΗ ως Αντιπροέδρου του EWC (για μία διετία). Πρόεδρος εξέλεξε η πρώην Αντιπρόεδρος Maureen DUFFY (μετά την αποχώρηση του επί 14 χρόνια Προέδρου Jochen Kelter), ενώ επανεξελέγη Αντιπρόεδρος ο Hans Peter BLEUEL. Η Γεν. Γραμματέας (Lore Schultz-Wild, με έδρα το Μόναχο), όπως και ο Ταμίας, είναι έμμισθα στελέχη.

Πέραν των τριών μελών που εξελέγησαν στο προεδρείο (ως αποτέλεσμα χωριστών ψηφοφοριών), στο Δ.Σ. εξελέγησαν συγγραφείς από Ελβετία (Adi Blum), Ιταλία (Marcella Dallatorre), Ουγγαρία (Anna Menyhert) και Φινλανδία (η σουηδόφωνη Monika Fagerholm). Δεν εξελέγησαν υποψήφιοι από Βέλγιο (φλαμανδόφωνος), Γαλλία και Φινλανδία.

Στη διάρκεια της Συνέλευσης ψηφίστηκαν νέα μέλη-ενώσεις, είτε ομόφωνα είτε κατά πλειοψηφία: η Ένωση Οργανώσεων Συγγραφέων στη Σλοβακία, η Ένωση Νέων Συγγραφέων στην Ουγγαρία (Λογοτεχνικός Κύκλος Attila Jozsef), η Διεθνής Ένωση Συγγραφέων Roma (Τσιγγάνων) –ιδρύθηκε με τη στήριξη κυρίως φινλανδών συγγραφέων– και η Λίγκα Ούγγρων Συγγραφέων από την Τρανσυλβανία. Από δικής μας πλευράς, για λόγους αρχής, υπήρξε αποχή σε σχέση με την υποψηφιότητα της (μειονοτικής) ένωσης Ούγγρων συγγραφέων από τη Ρουμανία, δεδομένου ότι δεν μετέχει αυτή τη στιγμή στο EWC ένωση ρουμάνων συγγραφέων.

Από το Δ.Σ. του EWC εκφράστηκε εκ νέου ετοιμότητα να οργανωθεί μια επίσκεψη στα Σκόπια, ώστε να διευκολυνθεί η επικοινωνία μεταξύ τοπικών ενώσεων συγγραφέων πλειονότητας (που δεν προσήλθαν στο Φρίμπουργκ) και αλβανικής μειονότητας (που εκπροσωπήθηκαν ως παρατηρητές).

Η Γεν. Συνέλευση ομόφωνα εξέδωσε ψήφισμα σχετικά με την ελευθερία έκφρασης στην Τουρκία, ενώ στο Δ.Σ. έχουν παραπεμφθεί για τυχόν περαιτέρω ενέργειες θέματα που ετέθησαν σχετικά με Ιταλία, Μεξικό και Ουρουγουάη.

Θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ελευθερίας της έκφρασης και προβολής του πολιτισμού συζητήθηκαν και σε σχέση με τις διαδικασίες διαμόρφωσης «ευρωπαϊκού συντάγματος» και χάρτας δικαιωμάτων. (Ζητήθηκε επίσης η ανασύνταξη Χάρτας του EWC.)

Το μεγαλύτερο μέρος των παρουσιάσεων και συζητή-

σεων απασχόλησαν ζητήματα δικαιωμάτων των συγγραφέων –πνευματικών, ηθικών και οικονομικών– σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης και τεχνολογικών εξελίξεων, καθώς και πολιτιστικές ή άλλες πρωτοβουλίες που θα μπορούσε να αναλάβει το EWC στα πλαίσια μιας διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πέραν των θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το EWC –που αναγνωρίζεται ως Μη Κυβερνητική Οργάνωση– συμμετέχει σε διαδικασίες IFRO (International Federation of Reproduction Rights Organisations), FEP (Federation of European Publishers), World Intellectual Property Organisation (WIPO), European Forum for the Arts and Heritage (EFAH), Rightholders' Coalition και Creators' Forum.

Η Εταιρεία ανέλαβε την υποχρέωση να ενημερώσει το EWC σχετικά με τη συνάντηση του Διεθνούς Δικτύου πολιτιστικής πολυμορφίας (INCD) τον Οκτώβριο στην Κροατία (βλ. σχετικό άρθρο του εκπροσώπου της Εταιρείας Θωμά Σκάσης στις επόμενες σελίδες).

Η τρίτη διεθνής συνάντηση Mare Nostrum του EWC προγραμματίζεται να πραγματοποιηθεί στην Κύπρο το 2004. Το EWC έχει επίσης προσκληθεί στην Διεθνή έκθεση βιβλίου *Scripta* στη Θεσσαλονίκη το 2004.

Από πλευράς μας εκφράστηκε ενδιαφέρον για τη διοργάνωση διεθνούς συνάντησης του EWC στην Ελλάδα, κατά πάσα πιθανότητα μετά την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων.

Το νεοεκλεγέν Δ.Σ. θα εξετάσει τις δυνατότητες μεταφοράς της έδρας (και γραμματειακής στήριξης) της ομοσπονδίας ευρωπαίων συγγραφέων στις Βρυξέλλες, με σκοπό να αυξηθεί η επιρροή της στην Ε.Ε.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Πώς πληρώνεται ● μεταφραστής στην Ευρώπη (ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΤΗΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ CEATL)

Στην ετήσια Γενική Συνέλευση του CEATL που έγινε στη Λουμπλιάνα της Σλοβενίας τον περασμένο Οκτώβριο συμμετείχε ως εκπρόσωπος της Εταιρείας το μέλος του Δ.Σ. Κλαίτη Σωτηριάδου. (Άλλες συμμετοχές: Αγγλία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ελβετία, Ιρλανδία, Ισπανία, Καταλονία, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία και Φινλανδία.) Στη διάρκεια της, μεταξύ των άλλων, οργανώθηκαν κάποια χρήσιμα εργαστήρια για τη μετάφραση. Ο «Δαίδαλος» ζήτησε από την Κλαίτη Σωτηριάδου να μας ενημερώσει για το σημαντικότερο από αυτά. Πρόκειται για το εργαστήριο που αφορούσε την επαγγελματική αποκατάσταση του μεταφραστή της λογοτεχνίας. Παραθέτουμε τα στοιχεία για μερικές χώρες όπως μας τα παραχώρησε η αντιπρόσωπος της Εταιρείας. Είναι διαφωτιστικά για τη θέση του μεταφραστή στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Είναι προκλητικά ως προς τη θέση του μεταφραστή στη χώρα μας. Τα υπόλοιπα συμπεράσματα δικά σας...

1. Στη **Γερμανία** οι μεταφραστές υπογράφουν συμβόλαιο εδώ και 15 χρόνια. Ελάχιστη τιμή κατά σελίδα ήταν τουλάχιστον τα 12 Ευρώ (1.800 χαρακτήρες). Τώρα συμφώνησαν να δίνουν αμοιβή τα 21 Ευρώ κατά σελίδα. Η Angela DiCiriako Sussdorff ενημέρωσε για τον νέο γερμανικό νόμο που αφορά τους μεταφραστές. Αρχικά έγινε ένας διαχωρισμός των δικαιωμάτων (royalties) των συγγραφέων από εκείνα των μεταφραστών. Οι μεταφραστές μέχρι τότε λάμβαναν 5% επί της πραγματικής τιμής του μεταφρασμένου βιβλίου, δηλαδή μείον το 45% της τιμής του. Ζητούσαν το 10% και οι διαπραγματεύσεις ναυάγησαν. Τώρα το θέμα θα τεθεί σε διατησία, αλλιώς θα πρέπει να προχωρήσουν σε δίκη με έναν εκδοτικό οίκο κι έναν μεταφραστή που δύσκολα θα μπορέσει έπειτα να εργαστεί ξανά. Οι ξένοι συγγραφείς πάντως υποστηρίζουν τους μεταφραστές τους! Τα δευτερεύοντα δικαιώματα (τηλεόραση, κινηματογράφος, κλπ.) πρέπει να βρίσκονται ενδεικτικά στην αναλογία 60-40% συγγραφέας – μεταφραστής.
2. Στη **Νορβηγία** τα μέλη της Ένωσης Μεταφραστών έκαναν τέσσερις μήνες απεργία (!) για να πετύχουν μέχρι και 20% αυξήσεις της τιμής λόγω δυσκολίας του κειμένου. Έχουν εξασφαλίσει διαφορετικά συμβόλαια για το θέατρο, την ποίηση και την πεζογραφία. Υπάρχει ένας καθορισμένος τύπος συμβολαίου, που χωρίζεται σε δύο μέρη: στο συμβόλαιο και στις επεξηγήσεις, όπου υπάρχουν οι τιμές και το ποσοστό των δικαιωμάτων. Η καλύτερη αμοιβή έχει οριστεί στα 390 Ευρώ κατά δεκαεξασέλιδο με μέτρο τους 32.000 χαρακτήρες με τα κενά (του μεταφρασμένου κειμένου). Η Εταιρεία τους διαπραγματεύεται μια αύξηση του ποσοστού δικαιωμάτων επί της τιμής πώλησης του βιβλίου στο 50% του δικαιώματος του συγγραφέα. (Οι συγγραφείς παίρνουν 7% και οι μεταφραστές ζητούν το 3,5%.)
3. Στη **Σουηδία** το πρότυπο συμβολαίου που υπήρχε ακυρώθηκε το 1996 και αυτή τη στιγμή κυκλοφορούν διαφόρων ειδών συμβόλαια, αλλά υπάρχει κατοχυρωμένη ελάχιστη αμοιβή 230 Ευρώ για τις δεκάξι σελίδες του μεταφρασμένου κειμένου. Αντί για ποσοστό δίνουν 10-15% της αρχικής αμοιβής του μεταφραστή για κάθε νέα έκδοση. Επίσης οι εκδότες πληρώνουν πρόστιμο 1.000 Ευρώ για κάθε παράλειψη του ονόματος του μεταφραστή. Έχει πάντως καθιερωθεί ο δικηγόρος της Ένωσης Μεταφραστών να εξετάζει τα συμβόλαια πριν υπογραφούν για να αποφευχθούν οι καταχρήσεις των εκδοτών. Υπάρχει νόμος από το 1954 που αποζημιώνει του συγγραφέα για τη χρήση των βιβλίων τους στις δημόσιες βιβλιοθήκες.
4. Στην **Ολλανδία** οι μεταφραστές υπογράφουν συμβόλαιο κι έχει καθιερωθεί να πληρώνουν 0,056 Ευρώ για κάθε λέξη του πρωτότυπου κειμένου. Οι εκδότες πληρώνουν δικαιώματα στους μεταφραστές 1% από τα 2.500 αντίτυπα και 2% από 5.000 αντίτυπα και πάνω. Όταν πρόκειται για bestseller γίνεται μια ιδιαίτερη συμφωνία για το ποσοστό που θα

πάρει ο μεταφραστής όταν το βιβλίο ξεπερνάει τα 10.000 αντίτυπα. Ένας μεταφραστής μπορεί να απαιτήσει υψηλότερη τιμή λόγω δυσκολίας του κειμένου ή λόγω επείγουσας παράδοσης της μετάφρασης. Στο συμβόλαιο των Ολλανδών υπάρχει μια παράγραφος που εγγυάται την πρόσβαση των μεταφραστών στη βάση δεδομένων των εκδοτών ώστε να έχουν ακριβή αριθμό των πωλήσεων. Επίσης στην Ολλανδία η κυβέρνηση μέσω του εκεί Εθνικού Κέντρου Βιβλίου χορηγεί επιδοτήσεις σε μεταφραστές και εκδότες, αφού εξετάσει την ποιότητα του υπό μετάφραση βιβλίου, και δεν πληρώνει αν δεν υπάρχει υπογραφή του μεταφραστή στο συμβόλαιο και στις αποδείξεις. Η δημοσίευση στο Internet θεωρείται νέα έκδοση και πληρώνονται όλοι αναλόγως, ακόμα και οι δημοσιογράφοι, όταν δημοσιεύονται οι στήλες τους.

5. Στην **Ισπανία** οι τιμές υπόκεινται σε διαπραγμάτευση και δεν είναι υποχρεωτικές, αλλά οι μεταφραστές υπογράφουν συμβόλαια και παίρνουν δικαιώματα ένα ποσοστό επί της αμοιβής τους για κάθε νέα έκδοση. Όταν προκύπτουν προβλήματα η Ένωση Μεταφραστών αναλαμβάνει να διεκδικεί τις απαιτήσεις τους για λογαριασμό τους.
6. Στην **Ουγγαρία** υπογράφονται συμβόλαια πάντα, αλλά διαφορετικά σε κάθε εκδοτικό οίκο. Ο γενικός κανόνας είναι 1-2% ποσοστά επί της τιμής πώλησης του μεταφρασμένου βιβλίου ενώ πληρώνονται με το 16σέλιδο.
7. Στην **Τσεχία**, όπως και στην **Ελλάδα**, οι μεταφραστές **δεν** υπογράφουν πάντα συμβόλαια, πληρώνονται ανάλογα με τις ανάγκες των εκδοτών τους και **ποτέ** δεν έχουν πάρει ποσοστά επί των πωλήσεων, ούτε των bestseller, εκτός από τους μεταφραστές των εκδόσεων «Άγρα», τη φωτεινή εξαίρεση του κ. Σταύρου Πετσόπουλου, ο οποίος πληρώνει το 1/3 της αμοιβής του μεταφραστή για κάθε νέα έκδοση.
8. Μετά από πολλές συζητήσεις αποφασίστηκε ότι:

- Οι ευρωπαίοι εκδότες πρέπει να συνειδητοποιήσουν πως ο μεταφραστής έχει δικαίωμα να ζει από το επάγγελμά του αξιοπρεπώς.
- Το copyright είναι ανθρώπινο δικαίωμα και η σαφής οδηγία της Commission υποχρεώνει την εφαρμογή του.
- Στα συμβόλαια των μεταφραστών η αμοιβή πρέπει να αναφέρεται ως αμοιβή για τη μετάφραση και όχι ως μέρος ενός γενικού ποσοστού.
- Χωριστά πρέπει να αναφέρεται το ποσοστό του δικαιώματος του μεταφραστή επί των πωλήσεων.
- Καλό είναι οι διάφορες εταιρείες και τα συνδικάτα να διαθέτουν ένα δικηγόρο σύμβουλο για τους μεταφραστές της κάθε χώρας.

ΚΛΑΙΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ

Πολιτιστική Πολυμορφία: αγαθό εν ανεπαρκεία;

Ο **Θωμάς Σκάσης** εκπροσώπησε τον περασμένο Οκτώβριο την Εταιρεία στη Σύνοδο του «Διεθνούς Δικτύου για την Πολιτιστική Πολυμορφία» (INCD) με θέμα: «Πρόωθηση της Πολιτιστικής Πολυμορφίας παγκοσμίως – ο ρόλος των κοινωνικών κινημάτων». Στη μεγάλη αυτή σύνοδο συμμετείχαν άλλοι 120 αναπρόσωποι που εκπροσωπούσαν μη κυβερνητικές οργανώσεις από 37 χώρες.

Σε μια εποχή που τα ζητήματα της πολιτιστικής πολυμορφίας βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη όλων των διεθνών οργανισμών, το INCD ασκεί πίεση προς κάθε κατεύθυνση για τον περιορισμό της πολιτιστικής ομογενοποίησης. Για να αποκτήσουμε πιο σαφή ιδέα των αγώνων που γίνονται σήμερα στο πεδίο της πολιτιστικής πολυμορφίας ζητήσαμε από τον αναπρόσωπο της Εταιρείας να μας κάνει μια μικρή έκθεση των πεπραγμένων της συνόδου του Οκτωβρίου. Δημοσιεύουμε εδώ τα κυριότερα σημεία από την έκθεση του Θωμά Σκάσης.

Στη διάρκεια των εντατικών εργασιών της Συνόδου, η οποία προηγήθηκε της άτυπης συνόδου του αντίστοιχου Διεθνούς Δικτύου Υπουργών Πολιτισμού (INCP), συζητήθηκε πλήθος θεμάτων και αντηλλάγησαν απόψεις για:

1. Τους κινδύνους που παρουσιάζει η παγκοσμιοποίηση (μέσω της τεχνολογικής εξέλιξης, της οικονομικής συγκέντρωσης, των αναπτυξιακών πολιτικών των ανεπτυγμένων κρατών και ιδίως των διμερών εμπορικών συμφωνιών στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (WTO) που οδηγούν σε πολιτιστική ομογενοποίηση) για την επιβίωση, προώθηση και διάδοση των πολιτιστικών προϊόντων και της εν γένει πολιτιστικής κληρονομιάς των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών.
2. Τον τρόπο παρακολούθησης αυτών των εξελίξεων και αντιμετώπισης των αντιξοοτήτων μέσω της άσκησης πιέσεων στους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς και τις κυβερνήσεις για την υιοθέτηση και εφαρμογή πολιτικών που ευνοούν την καλλιτεχνική παραγωγή όλων των επιμέρους πολιτιστικών δυνάμεων, την ισομερή διάδοση των καλλιτεχνικών προϊόντων και τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ελεύθερης καλλιτεχνικής δημιουργίας και απρόσκοπτων ανταλλαγών.
3. Τους στόχους του INCD για το άμεσο μέλλον και τις στρατηγικές για την επίτευξη αυτών των στόχων (συνεργασία με άλλους μη κυβερνητικούς φορείς και κινήσεις, και παρουσία σε διεθνείς οργανισμούς και ενώσεις).
4. Την οργανωτική δομή του INCD, τον τρόπο ενίσχυσης του ρόλου του (αύξηση των μελών, ίδρυση περιφερειακών δικτύων) και την κατά το δυνατόν ευρύτερη διάδοση του προβληματισμού του παγκοσμίως.

Το κυριότερο ζήτημα στο οποίο είχαν επικεντρωθεί οι προσπάθειες της προσωρινής διοικούσας επιτροπής μέχρι σήμερα ήταν η άσκηση πίεσης σε υπουργούς πολιτισμού και την UNESCO για να γίνει αποδεκτή η ανάγκη να σχεδιαστεί ένα πλαίσιο κανόνων με τη μορφή **Διεθνούς Σύμβασης** στην οποία να ορίζεται σαφώς το δικαίωμα των κρατών να υποστηρίζουν και να προστατεύουν (π.χ. επιδοτώντας την εγχώρια καλλιτεχνική δημιουργία, θέτοντας ποσοστιαίους περιορισμούς στην εισαγωγή αλλοδαπών προϊόντων και ενισχύοντας τα δημόσια μέσα επικοινωνίας, ραδιόφωνο & τηλεόραση και τους δημόσιους οργανισμούς: βιβλιοθήκες & μουσεία) τη σύγχρονη εγχώρια παραγωγή σε όλους τους τομείς της τέχνης, καθώς και την πολιτιστική κληρονομιά τους, και να περιγράφονται όσο το δυνατόν σαφέστερα οι όροι και οι προϋποθέσεις αυτής της προστασίας ή και υποστήριξης που θα οδηγούν σε ευρύτερη εφαρμογή του θεμελιώδους δικαιώματος (Παγκόσμια Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, άρθρο 19) της ελευθερίας της έκφρασης αλλά και της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών.

Με ενέργειες του INCD καταρτίστηκε ένα σχέδιο διεθνούς σύμβασης το οποίο εστάλη αρμοδίως. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι μεγαλύτερες αντιρρήσεις για την προώθηση του όλου θέματος προβλήθηκαν τεχνηέντως από τις ΗΠΑ, η πολιτιστική βιομηχανία των οποίων (κυρίως στα οπτικοακουστικά μέσα) αντιπροσωπεύει τη μεγαλύτερη απειλή της πολιτιστικής πολυμορφίας παγκοσμίως. Θετική εξέλιξη αποτελεί η λήψη ομόφωνης απόφασης από την UNESCO (ανακοινώθηκε στο συνέδριο στις 15 Οκτωβρίου) σύμφωνα με την οποία πρέπει να υποβληθεί στην 33η σύνοδο των κρατών μελών (καλοκαίρι του 2005) μια προκαταρκτική αναφορά του Γενικού Διευθυντή του Οργανισμού σχετικά με το ζήτημα, συνοδευόμενη από σχέδιο διεθνούς σύμβασης (πράγμα που οι ΗΠΑ ήθελαν να καθυστερήσουν προφασισζόμενες την ανάγκη διαβουλεύσεων με οργανισμούς όπως οι WTO, UNCTAD και WIPO). Φυσικά, όπως επισημάνθηκε και στο συνέδριο, το θέμα έχει πολύ δρόμο ακόμη, αλλά έγινε ένα πρώτο μεγάλο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.

Το συνέδριο υιοθέτησε ένα τελικό κείμενο διακήρυξης και αναφοράς προς τους υπουργούς πολιτισμού του INCD (το οποίο και θα επιδιόταν κατά την κοινή συνάντηση των αντιπροσώπων του μαζί τους στις 17 Οκτωβρίου), όπου οι τελευταίοι καλούνται: να μην αγνοούν τα ζητήματα που άπτονται της πολιτιστικής παραγωγής κατά τις διμερείς ή διεθνείς εμπορικές συμφωνίες που συνάπτουν, να υλοποιήσουν μια δεσμευτική διεθνή σύμβαση ως προς αυτά τα θέματα, να υποστηρίξουν την εγχώρια πολιτιστική και καλλιτεχνική παραγωγή, και να βοηθήσουν τις χώρες που δεν έχουν τη δυνατότητα διάδοσης της δικής τους καλλιτεχνικής παραγωγής. Το πλήρες κείμενο της διακήρυξης, μαζί με όλα τα σχετικά για τη δραστηριότητα του Δικτύου, μπορούν να ενοποιηθούν στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.incd.net.

ΘΩΜΑΣ ΣΚΑΣΗΣ

Νέες Κυκλοφορίες

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΚΟΥΔΕΑΣ

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι πρόσφατες εκδόσεις (γ' τρίμηνο 2003) των μελών της Εταιρείας Συγγραφέων ταξινομημένες αλφαβητικά κατά κατηγορία. Τα σύντομα κείμενα προέρχονται από τους εκδότες (Δελτία Τύπου, οπισθόφυλλα). Από τις ποιητικές συλλογές δημοσιεύεται ενδεικτικά το πρώτο -συνήθως- ποίημα.

Μυθιστορήματα

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:

Στο όριο

—Ελληνικά Γράμματα, σελ. 240

Από κάποια απροσδόκητα περιστατικά, που αναβίωσαν σκιές του παρελθόντος, η νεαρή δημοσιογράφος Μάρυ, από συγγραφέας του έργου περνάει στα δρώντα πρόσωπα. Η ίδια είχε επιλέξει για τον εαυτό της ενεργό ρόλο στην πλοκή, ήθελε να δώσει τον διάλογο δυο γυναικείων φωνών, της δικής της νέας γενιάς και της πρεσβύτερης Κάτιας, με το βαρύ της ιστορικό φορτίο. Η συνάντηση αυτών των προικισμένων γυναικών, οι συγκλίσεις και οι αποκλίσεις, η βαθύτατη ψυχική επικοινωνία τους και το κοινό στίγμα -ζωή στο όριο - αποτελούν τον άξονα και διαμορφώνουν το κλίμα αυτού του βιβλίου.

ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ:

Το θηρίο είναι παντού

—Κέδρος, σελ. 150

Μην παριστάνετε λοιπόν τους α... Μφελείς. Είναι πλέον παντού. Μέσα μας κι έξω από μας. Στις πράξεις και στις σκέψεις. Σε κάθε είδους επαφές. Στις οθόνες και στα έντυπα. Στις γλώσσες. Στις ψυχές. Η φωνή της Ανδρομάχης απλώς μας το υπενθυμίζει: Το θηρίο είναι εδώ...

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ:

Η πρόσοψη

—Καστανιώτης, σελ. 408

Από την Οδησό στη Σενεγάλη και Αστη μάχη της Φασόντα στα σύνορα του αγγλοαιγυπτιακού Σουδάν, από το Αϊβαλί και την Αθήνα ως το Νανού,

την Μπραζαβίλ και τον ποταμό Κόνγκο, στην κρίσιμη περίοδο που αρχίζει την αυγή του εικοστού αιώνα και διαρκεί πενήντα περίπου χρόνια, τα ατομικά πεπρωμένα εμφανίζονται σαν άνθη του Κακού αλλά και σαν ελπίδες του Καλού. Ορθόδοξοι, εβραίοι και καθολικοί, λευκοί και μαύροι, εξερευνητές και επαναστάτες, άρχοντες, δημοκράτες και αναρχικοί γίνονται τα συστατικά ενός κόσμου που έδειχνε στη νιότη του πως θα γινόταν άλλος.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΙΟΘΟΣ:

Το συμπόσιο

—Καστανιώτης, σελ. 220

Ήμασταν ακόμα παιδιά -η παρέα 'Η του Συμπόσιου- και το μυστήριο τούτο της ζωής τ' αντικρίζαμε για πρώτη φορά. Κι εγώ τότε, δεκαεφτά χρόνων, σκαρφάλωσα ένα μεσημέρι στην ταράτσα του σπιτιού μας (γιατί δεν είχε σκάλα και κανείς ως τότε δεν είχε ανέβει) κι απάνω στην καπνοδόχο από λαμαρίνα έγραφα με μολύβι: «Τι είναι η ζωή; Υπάρχει Θεός; Όταν μεγαλώσω, θα ξανάρθω εδώ να δώσω απάντηση». Μετά από σαράντα πέντε ολόκληρα χρόνια -κοντά στην έξοδο πια- ξανανέβηκα στην ταράτσα (τώρα είχε βάλει σκάλα) και είδα τη γραφή που μόλις διακρινόταν πια. Η απάντηση που είχα τάξει δε κώραγε βέβαια

να γραφτεί από κάτω: αναγκάστηκα να γράψω τούτο δω το βιβλίο.

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΥΣΤΙΑΝΗ:

Ο άγιος της μοναξιάς

—Καστανιώτης, σελ. 272

Η Στέλλα Σαλαγιά θέλει να «σπάσει» χωρίς θεατές. Ο Σίμος Σεμερτζίδης διορίστηκε στη ζωή με ρουσφέτι. Η Κλαίρη κάνει πέρα όσους χαφιεδίζουν τις δυστυχίες του σπιτιού της. Ο

Λεόντιος αφιερώνεται στους πολλούς άγιους της μοναξιάς. Η ακούραστη Μόρφω πιστεύει πως η τρέλα είναι σαλόνι. Ο Ιορδάνης σέρνει στα στενάκια την εργαλειοθήκη του και το πιστεύω του, κανένα ενθύμιο, καμία ανάνηψη, κανένας δικός. Η κατεψυγμένη lady Giannoula ξαναζωντανεύει την πόλη με τα ξεκούρδια πιάνο και τις ανεμοφαγωμένες πινακίδες. Μια ερωτική ιστορία της εποχής μας με σκηνικό και ουσία την παραίτηση και τη μοναχικότητα, που οδηγούν στον εσωτερικό εγκλεισμό σαν το μόνο ασφαλές καταφύγιο του καθενός. Ένας κόσμος που έχει ανάγκη να αγαπήσει ξανά, με κάθε τμήμα, τη ζωή τον τόπο του, κάτι.

ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ:

Ερωτική αγωγή

—Πατάκης, σελ. 526

Ένα μυθιστόρημα αφιερωμένο στον Εικοστό αιώνα, για τον έρωτα και τον ερωτισμό, αλλά και τις σημαντικές ιδεολογίες και διαψεύσεις του αιώνα που έφυγε. Από τους οίκους ανοχής των Ιωαννίνων στις αρχές του 1900 ως τις ιστοσελίδες των ερωτικών κόμβων του Internet του τέλους της εκατονταετίας, η *Ερωτική αγωγή* είναι η δύναμη που κινεί τις πράξεις και τα πάθη ενός πατέρα κι ενός γιου...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ:

Αγελάδα με φτερά

—Ελληνικά Γράμματα, σελ. 420

Σε ποια κατάσταση βρίσκεται και Σίπως θα αντιδράσει ένας άνθρωπος που α) έχει πολεμήσει δυο φορές για την πατρίδα του; β) Έχει αρχίσει τρεις και τέσσερις φορές μέσα στη ζωή του από την αρχή να οικοδομεί το μέλλον του; γ) Έχει πιστέψει στο όραμα του καινούργιου, θαυμαστού, μεταπολεμικού κόσμου; δ) Έχει κάνει τη νύχτα μέρα, δουλεύοντας για πενήντα ολόκληρα χρόνια, προσπαθώντας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις και στις ανάγκες του καινούργιου αυτού κόσμου; Πώς θα αντιδράσει τελικά αυτός ο άνθρωπος όταν διαπιστώσει: α) Ότι μια ωραία πρωία βρίσκεται ξαφνικά άνεργος, πεταμένος στη μέση του δρόμου; β) Όταν καταλάβει ότι όλες οι θυσίες του πήγαν τελικά χαμένες; γ) Όταν προβλέψει ότι το μέλλον των παιδιών του είναι τελικά υποθηκευμένο; δ) Όταν καταλήξει στο τραγικό συμπέρασμα ότι όλα αυτά τα χρόνια τον χρησιμοποιήσανε με το χειρότερο τρόπο;

ΑΡΗΣ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ:

Γλυκειά επιστροφή

—Ελληνικά Γράμματα, σελ. 160

Οι ήρωες ταξιδεύουν από τη μυθική Αρχαιότητα στο άγριο 2040 μ.Χ. με την ευκολία που άλλος κάνει έναν περίπατο: ο ερωτύλος έφηβος που μεταμορφώνεται σε γοργόνα· η νεαρή Μαργαρίτα που «δραπετεύει» από τα οικογενειακά δεσμά με τον Αλβανό της· ο απλοϊκός Αρτεμίδωρος που εξαφανίζεται σ' ένα πέλαγος θαυμάτων· ο δικέφαλος Αλιθέρης που «κάνει το πρόσωπό του όταν αντικρύζει μια γυναίκα»· τέλος, ο κλώνος Ούλμο, που νοσταλγεί την ανθρώπινη ρίζα του· όλοι αυτοί ζούνε ως εξαιρέσεις τον εκάστοτε κανόνα της ζωής χάρη στην προκλητική τους πίστη σ' ένα προσωπικό όραμα. Γι' αυτό και όλοι τους ποθούν μια διαφορετική ζωή - και σ' αυτήν επιστρέφουν.

ΑΛΕΞΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ:

Οδός Θησέως

—Καστανιώτης, σελ. 380

Ο Στέφανος είναι ένας νεαρός προγραμματιστής σε μια μεγάλη εταιρεία πληροφορικής. Ζει σε έναν απόλυτα ορθολογιστικό κόσμο, πιστεύοντας ότι για όλα στη ζωή υπάρχει μια εξήγηση. Ξαφνικά, στην καθημερινότητά του μπαίνει μια γυναίκα, η Ελένη. Το σύστημα «Στέφανος» αρχίζει να αποσυντονίζεται, ο έρωτας ταραξίζει τη μηχανιστική αντίληψη του σύμπαντός του, ωστόσο οι αντιστάσεις στη διαφοροποίηση είναι ακόμα ισχυρές. Κάποια στιγμή όμως γίνεται το αναπάντεχο: η Ελένη εξαφανίζεται υπό μυστηριώδεις συνθήκες... Για να φτάσει στο τέρμα της διαδρομής και να βρει τον άνθρωπο που αγαπά, ο Στέφανος, ο προγραμματιστής, εκτός από τα εμπόδια που θα βρει στο δρόμο του πρέπει να ξεπεράσει κι ένα μεγαλύτε-

ρο: να μάθει ποιος στ' αλήθεια είναι. Μπορεί όμως ένας άνθρωπος να συγκρουστεί με την ίδια του τη φύση;

Ποίηση

ΣΠΥΡΟΣ Α. ΒΡΕΤΤΟΣ:

Πράξη απλή

—Γαβριηλίδης, σελ. 56

Και για φαντάσου τα, μου λέει, τα γεγονότα όλα με ένα όνομα και το αυτό, ταγμένα όλα ξαφνικά στον άγιο που ξημέρωνε τη γέννησή τους, κι ο άγιος απ' το ημερολόγιο απών σε μια στοίβα καρφιστώνοντας με το μακρύ κοντάρι του τι μέρες ώσπου να στάξει ο χρόνος ως την άκρη του και άλλο να μην έχει.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥΣΗΣ:

Ο λύκος των άστρων

/ 84 ελληνικά χαϊκού

—Εριφύλη, σελ. 32

Δέσε την μνήμη και μ' ένα ποίημα λύσε την πάλη.

Πέφτουν τ' άστρα· και μεις θα τους μοιάσουμε,

πεσμένα φύλλα.

Με τ' αγκάθι σου
σημάδεψε την φτέρνα σου,
γυμνό μου ρόδο.

ΜΑΡΙΑ ΛΑΪΝΑ:

Εδώ
—Καστανιώτης, σελ. 56

Ζω εδώ
όπως τα έντομα ζουν εδώ
για τη δροσιά της νύχτας

που η άμμος μαζεύεται και φτιάχνει
σκέδια
φυσάει και φεύγει μπροστά
το σχέδιο διατηρείται
κατά τόπους πυκνώνει
οι περιελίξεις του απορροφούν τον
άνεμο

τα σύμφωνα του ανέμου
το θήτα, το φι και το χι

ΓΙΩΡΓΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ:

Στ' ακρωτήρια της ύπαρξης
—Γαβριηλίδης, σελ. 90

Σε κάθε επέτειο τους θυμούνται για να
καταθέσουν
δάφνινο στέφανο στου βάθρου τους
τη βάση.

Κι εκείνοι αλύγιστοι κοιτάζουν πέρα
αμέτοχοι στις μουσικές και στις
παράτες.

Μα δεν το βλέπουν πως τούτα τα
είδωλα
είναι βρικόλακες που θρέφονται απ'
τον ίσκιο

της δόξας των ηρώων, που ρουφούν
το θρύλο τους;

Χαλκοί αλαλάζοντες σε κάθε άγγιγμα
οξυδωμένο τσόφλι του κενού.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ:

Στίχοι ενός άλλου
(ποιήματα 1977 - 2002)
—Μεταίχμιο, σελ. 384

Πρέπει να ξέρεις πώς χειρίζεται
το Ξίφος
της Αγάπης
Αγόρι που ξαγρύπνησε κάνοντας
προσευχές
κι ακούει ξαφνικά να δυναμώνουν
πλήθη
λυγμοί αλόγων
μες στους κάμπους
κι απ' της θαλάσσης τους αντίποδες
ν' αστράφτουν
θόρυβοι δροσιάς
και δακρυσμοί περιστεριών
που βούρκωσαν ψηλά.

ΛΕΩΤΕΡΗΣ ΠΟΤΑΜΙΟΣ:

Συλλαβές για τον άνεμο
—Κέδρος, σελ. 50

Συλλαβές οριστικές βγαίνουν και
πέφτουν μ' ένα χτύπημα μετάλλου
πάνω στις ώρες τραυματίζοντάς τες.
Γυμνός προσφέρω απλότητα και
μου ανταποδίδεται μυστικό μέλι.

ΣΑΚΗΣ ΣΕΡΕΦΑΣ:

Μπορεί και νευρικό
—Κέδρος, σελ. 50

Μέσα στο δάσος ένας άνθρωπος
ουρεί
είναι όρθιος τα πόδια λίγο ανοικτά
δίπλα του μια τσάπα ακνίζει
τ' αγριόχορτα λιανισμένα λυγούν
κι ο κότσυφας μέσα στα βάτα
τον σκώληκα σκίζει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΖΑΝΕΤΑΚΗΣ:

Με φώτα ερήμου
—Γαβριηλίδης, σελ. 40

Σε είδα στον ύπνο μου
Έβγαινες απ' το ποίημα
Οι στίχοι κλείσανε πίσω σου νερά
Έφτυσα λίγο γαλαξία σαν παιδί
που του αρέσουν οι φωτιές κι οι
επισκέψεις
Μαμά είπα ήταν το πιο ωραίο μου
παιχνίδι
Διάλεξα απ' την ντουλάπα ένα απ'
τα κλάματα
που φύλαγα για τέτοιες περιπτώσεις
και το 'σφιγγα όλη νύχτα σα θηλιά.

Νουβέλες / Διηγήματα

ΚΩΣΤΑΣ ΑΚΡΙΒΟΣ:

Σφαίρα στο βυζί
—Κέδρος, σελ. 160

Πώς γεννιούνται οι λέξεις που η μοίρα
το 'χει γραμμένο να γίνουν βιβλίο;
Πότε αρχίζει για τους ποιητές η
«άλλη» ζωή, η μυστική και αθέατη;
Ποια είναι η βαθύτερη σχέση ανάμεσα
στον έρωτα και στη γραφή; Στήνεται
γέφυρες και περάσματα ή μόνο
σύνορα, εμπόδια και απαγορεύσεις;
Τα πρόσωπα αυτού του βιβλίου, που
είδαν το αίμα τους να μεταμορφώνεται
σε μελάνι, χαράζουν τη δική τους
εκδοχή: η ομηρική Ναυσικά, ο Θεόδωρος
Κολοκοτρώνης, ο Τζέημς Τζόυς, ο Παπαδιαμάντης,
ο Τόμας Μαν, ο Παλαμάς, ο Καζαντζάκης και η
Μαργκερίτ Γιουρσενάρ. Μαζί τους κι
ένας άσημος, περιπλανώμενος γύφτος.
Αυτός όμως μεγαλουργώντας όχι με τη
γραφίδα αλλά με το ατίθασο όργανό του,
ένα ντούρο μελιστάλαχο κλαρίνο...

ΡΟΥΛΑ ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ:

Ας αγαπιόμαστε, ανθισμένη κερασιά

Σειρά: ένα γράμμα για σένα
—Ελληνικά Γράμματα, σελ. 131

Η νεαρή συγγραφέας που «δραπέτευσε» από την Αθήνα για να βρει την ηρεμία και την έμπνευση σ' ένα από τα μεγάλα και ιστορικά ελληνικά νησιά, προκειμένου να ολοκληρώσει το βιβλίο της, συναντάει έναν καινούργιο κόσμο μεταξύ πραγματικότητας και μύθου: τη μαγευτική φύση, τη συναρπαστική ιστορία και μυθολογία του νησιού, αλλά, κυρίως, το πρόσωπο μιας άλλης νέας γυναίκας. Μια ασυνήθιστη έλξη: μια σχεδόν εξωπραγματική συμπεριφορά. Η μια αλήθεια, η πραγματική, ανταγωνίζεται την άλλη, την υπερβατική.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΤΣΑΣ:

Της Σαλονίκης μοναχά...
—Μεταίχμιο, σελ. 175

«Της Σαλονίκης μοναχά της πρέπει το καράβι. Να μην τολμήσεις να τη δεις ποτέ από τη στεριά», έγραψε ο Καββαδίας. Κι εσύ που έζησες τα φοιτητικά σου χρόνια εκεί, μην επιχειρήσεις να κοιτάξεις από τη μέση της ζωής σου εκείνη τη Θεσσαλονίκη που άφησες. Μην ξανάρθεις... Αν μείνεις με τις αναμνήσεις, η πόλη πάντα θα σε ακολουθεί. Όποιος όμως κάνει το λάθος και ξαναγυρίσει για να συνεχίσει τη ζωή που άφησε, εκείνη θα τον διώξει.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ:

Επί φύλλου κρεμάμενος
—Κέδρος, σελ. 250

Είκοσι πέντε διηγήματα – έμμονες ιδέες. Γυναίκες που πάντα επιστρέ-

φουν από αναπάντεχες διαδρομές. Η λάμψη που θρυμματίζει τους καθρέφτες με σφυρί. Ζωά, πολλά ζωά, που ζούνε στη ζωή μου ή στο μυαλό, σ' έναν αυθαίρετο, μυστικό Κήπο – Ενυδρείο. Λοξό, ειρωνικό αεράκι κάτω απ' το σκίαστρο των γαριφάλων, που σώζει ανάποδα τη μνήμη και την ιστορία. Έμμονες ιδέες σε σταθερές μεταβλητές. Διηγήματα – αδέσποτα σκυλιά; Πάντως τριποδίζουν στον υπερψωμένο χωματόδρομο που ταξιδεύει μόνος του.

Κοκτέιλ Μολότοφ

—Κοχλίας, σελ. 170

ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ, ΑΡΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ κ.ά.

Μια συμμορία συγγραφέων σε 10 + 1 εμπρηστικές ιστορίες. Έκρηξη με ονοματεπώνυμο. Έντεκα σύγχρονοι Έλληνες συγγραφείς ανακατεύουν τα εμπρηστικά υλικά της πέννας τους. Δημιουργούν τη δική τους κημική ένωση. Έντεκα ζωγράφοι δίνουν σχήμα στις φαντασιώσεις τους. Μια αυτοσχέ-

Συλλογικοί τόμοι

Αστυνομικές ιστορίες

—Μεταίχμιο, σελ. 72

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, ΝΕΝΗ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ, ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΑΡΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ, ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

Πέντε συγγραφείς αστυνομικών ιστοριών αποκαλύπτουν τα ανομολόγητα πάθη, τις σκοτεινές πλευρές της ανθρώπινης ψυχής και τις δολοπλοκίες που εξυφαίνονται στο περιθώριο της ελληνικής κοινωνίας.

δια βόμβα γραφής βρίσκεται ήδη στα χέρια σας. Προσοχή! Μετά την ανάγνωση απομακρυνθείτε. Το παρόν βιβλίο, αφού διαβαστεί, θα αυτοκαταστραφεί (εκτός κι αν είναι κινεζικός ο μηχανισμός αυτανάφλεξης).

Αληθινές Ιστορίες

—Μεταίχμιο, σελ. 180

ΜΙΜΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ, ΕΡΕΝ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΤΡΑΤΗΣ ΧΑΒΙΑΡΑΣ, Χ.Α. ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ κ.ά.

Πόση αλήθεια υπάρχει σ' αυτές τις αφηγήσεις; Πολλή. Διότι η αλήθεια βρίσκεται στην αυθεντικότητα των κα-

ρακτών, στη γνησιότητα των βιωμάτων και των αισθημάτων, στο ηθικό, ψυχολογικό, ιδεολογικό υπόβαθρο των γεγονότων. Δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά στην εφημερίδα *Τα Νέα* το καλοκαίρι του 2002.

Γρανίτα από λεμόνι
—Κέδρος, σελ. 110

ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ, ΑΓΓΕΛΑ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ, ΑΛΕΞΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ κ.ά.

Συγγραφείς που έγραψαν για τους σημερινούς νέους, χωρίς σοβαροφάνεια, χωρίς μεγαλοστομίες, γι' αυτή την ιδιαίτερη ηλικία που μοιάζει με *Γρανίτα από λεμόνι*, από τη μια γλυκιά και φανταχτερή κι από την άλλη μ' αυτό το ανατρίχιασμα του να μπαίνεις στον παγωμένο κόσμο των «μεγάλων». Δέκα διηγήματα που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *ΤΑ ΝΕΑ*, το καλοκαίρι του 2002.

Δοκίμια

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ:
Η σημασία και η χρήση ενός συμβόλου - Η «μαϊμού» στα κείμενα του Βάρναλη
—Γαβριηλίδης, σελ. 100

Η σπουδή αυτού του δοκιμίου αφορμάται από την ανάγνωση ενός λανθάνοντος βαρναλικού κειμένου που τιλοφορείται *Επιστολή Μαιμούς* (1923-1924) και που μια πρόχειρη, αποκαθαρμένη από τις διαγραφές μορφή είχε δημοσιευτεί στη «Διανόηση»... Ο αναγνώστης καλείται να ανατρέξει συνεχώς στα κείμενα αυτά που ακολούθως συνεκδίδονται ή και να τα έχει υπόψη του, διαβάζοντάς τα πρώτα. Έτσι θα μπορέσει να εκτιμήσει την καινούργια, μορφολογική θα λέγαμε, ερμηνεία, από την οποία και ενισχύεται η ιδεολογική σκοπιά του έργου και ανανεώνεται, από άλλη οπτική γωνία, το ενδιαφέρον των μελετητών και του αναγνώστη για την ποίηση του Βάρναλη.

ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ:
Η συνάντηση Τρότσκι - Μαλρώ. Ένα χρονικό
—Γαβριηλίδης, σελ. 125

«Δημιουργούσε τη φωτεινή εντύπωση ενός δαιμονίου. Μιλούσε πολύ καλά τα γαλλικά και διέθετε μια φυσική ευγλωττία που ήταν εντελώς άσχετη με την ευγλωττία του ως πολιτικού ρήτορα. Μπροστά του, ήταν σίγουρος κανείς πως βρισκόταν απέναν-

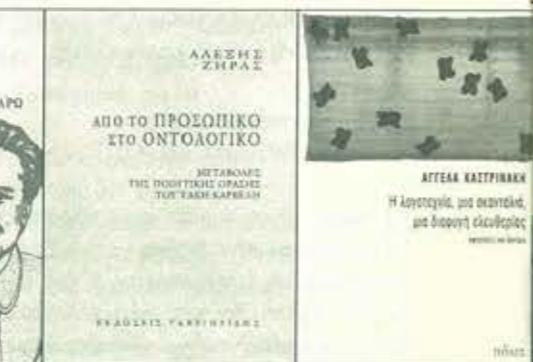
τι σ' ένα πνεύμα εξαιρετικό. Στην παρουσία του όμως υπήρχε και κάτι το αναπάντεχο και εκπληκτικό: το πρόσωπό του ήταν απολύτως λευκό. Και πάνω σ' αυτή την καθαρότητα του λευκού υπήρχε το γενάκι του, που το γνωρίζαμε από τις φωτογραφίες. Είχε ένα αρκετά ευχάριστο γέλιο που αποκάλυπτε δόντια μικρού παιδιού. Και σ' αυτό το μοναδικό αετίσιο πρόσωπο, όταν γελούσε εμφανιζόταν ένα πρόσωπο παιδικό». (Ο Αντρέ Μαλρώ για τον Τρότσκι).

ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ:
Από το προσωπικό στο οντολογικό - Μεταβολές της ποιητικής όρασης του Τάκη Καρβέλη
—Γαβριηλίδης, σελ. 107

Μια ανασκόπηση, ένα αναδρομικό Μκοίταγμα της ποίησης του Τάκη Καρβέλη, πιστεύω πως θα μας ήταν γενικότερα χρήσιμο, αλλά και ειδικότερα για δυο πολύ συγκεκριμένους λόγους. Πρώτα, για να διαπιστώσουμε τις ευστοχίες ή τις αστοχίες της κριτικής αντιμετώπισής της και συνάμα την αντοχή των κριτηρίων με τα οποία αξιολογήθηκε η ποίηση στα τελευταία πενήντα σχεδόν χρόνια. Έπειτα, για να δούμε κάποια βασικά σημεία διάπλασης της ποίησης αυτής, που άλλοτε την έφεραν πολύ κοντά στο πνεύμα

των καιρών, στις κοινωνικές και πολιτικές συνδηλώσεις τους, και άλλοτε την κατεύθυναν σε μια σχεδόν ασκητική στάση, σε μια στάση απόσχισης από τα τρέχοντα, αμφιβολίας ή και άκαμπτης άρνησης απέναντί τους.

ΑΓΓΕΛΑ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ:
Η λογοτεχνία, μια σκανταλιά, μια διαφυγή ελευθερίας
—Πόλις, σελ. 287

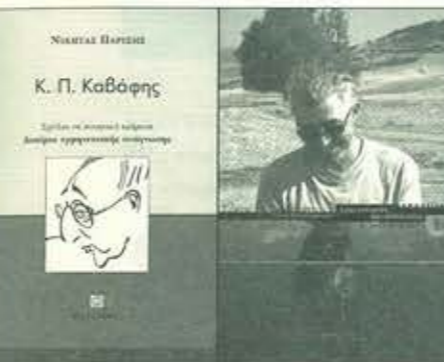

Πώς κατεβαίνει σε ένα παιδί η ιδέα Πνα γίνει συγγραφέας; Πώς προπονείται για να πετύχει τον στόχο του; Τι μαθαίνει από τον παππού του, τι από την είρωνα οικογένειά του, τι από τους δασκάλους; Πού μαθήτευσαν οι νέοι στη δεκαετία του '70; Σε ποια ανήλιαγα κομματικά γραφεία και σε ποιες ταβέρνες έμαθαν να διαβάζουν και να σκέφτονται για τον κόσμο; Πώς ισορροπεί κανείς ανάμεσα στον έρωτα για τη λογοτεχνία και τη συζυγική αγάπη για τη φιλολογογία; Πότε η ανηθικότητα σε ένα κείμενο είναι πηγή απόλαυσης και πότε αγανάκτησης; Πώς έζησε η Πηγελόπη στον λογοτεχνικό 20ό αιώνα και πώς ο Οδυσσεύς; Γιατί φοβόντουσαν να ταξιδέψουν οι λογοτεχνικοί ήρωες έως πρόσφατα;

ΝΙΚΗΤΑΣ ΠΑΡΙΣΗΣ:
Κ.Π. Καβάφης - Σχόλια σε ποιητικά κείμενα - Δοκίμιο ερμηνευτικής ανάγνωσης
—Μεταίχμιο, σελ. 200

Η ερμηνεία είναι προϊόν πολλαπλών Αναγνώσεων. Προϋποθέτει μια λατρευτική -ερωτική σχέση ανάμεσα στο κείμενο και τον ερμηνευτή- αναγνώστη. Ενδεχομένως να είναι και αποτέλεσμα μιας πολύμηνης επαφής ή και πολύχρονης τριβής με το κείμενο. Χρειάζεται ένα είδος συναισθηματι-

κής ταύτισης. Αν δηλαδή το κείμενο και ο αναγνώστης είναι διεστώτες κόσμοι, που δε συγκλίνουν σε ένα σημείο ταύτισης και αλληλοεισχώρησης, ερμηνεία δεν παράγεται. Μπορώ ποτέ να ασχοληθώ με κάτι, όταν αυτό, στην όποια επαφή μαζί του, μου προκαλεί άπωση και αποστροφή; Τελικά, φαίνεται καθαρά ότι ο ερμηνευτής -αναγνώστης πρέπει να κυριαρχείται από μια τάση κειμενολατρίας.

Αφηγήσεις Μαρτυρίες

ΣΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ:
Τζαζ ιστορίες και ανησυχίες
—Απόπειρα, σελ. 140

Προσωπικές ιστορίες και περιπέτειες, ταξίδια και φεστιβάλ, πρόσωπα, βιβλία, δίσκοι. Τα ρεμπέτικα και τα μπλουζ, ο αυτοσχεδιασμός, η κλασική μουσική, η «Μουσική του κόσμου». Το άνοιγμα της τζαζ σε άλλες καλλιτεχνικές μορφές: κινηματογράφος, λογοτεχνία, θέατρο, χορός, φωτογραφία. Οι αισθητικές αξίες και τα κριτήρια αξιολόγησης, οι κοινωνικοί αγώνες, οι ουτοπικές πλευρές και οι παρερμηνείες. Το «πνεύμα» της τζαζ κυκλοφορεί στις σελίδες παραμένοντας ανήσυχο και απρόβλεπτο.

Ανθολογήσεις κειμένων

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΞΙΩΤΗΣ:
Καβάλα
—Μεταίχμιο, σελ. 312

Ο ανθολόγος Διαμαντής Αξιώτης δείχνει στον αναγνώστη την Καβάλα,

μια πόλη ριζωμένη πάνω σε κεκλιμένο βράχο από γρανίτη, σε σχήμα αμυγδαλού ή κεφαλής αλόγου, κατά τη ρήση των παλαιών περιηγητών. Μέσα από κείμενα της Άννας Κομνηνής, του Ιωάννου Καντακουζηνού, του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, της Μάρως Δούκα, του Η.Χ. Παπαδημητράκου, του Πρόδρομου Μάρκογλου, του Μιχαήλ Μήτρα, του Νίκου Εγγονόπουλου και πολλών άλλων ο Διαμαντής Αξιώτης δείχνει το δρόμο των Φράγκων, των Λομβαρδών, των Ενετών και των κουρσάρων, των Σέρβων, Βούλγαρων και Τούρκων και τέλος των θάσινων κατακτητών των μεταλλείων του Παγγαίου και του χρυσού της Σκαπτής Ύλης.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ:
Τρίπολη
—Μεταίχμιο, σελ. 256

Περιήγηση σε μια παλιά αλλά μεγάλη Πσε ιστορική σημασία πόλη της Πελοποννήσου, την Τρίπολη. Εκεί, κατά τον ανθολόγο Θανάση Βαλτινό, χτυπά η καρδιά του Μοριά, καθώς η πόλη πρωτοστάτησε στις μεγάλες στιγμές του αγώνα για την Ελευθερία. Η Τρίπολη των παλαιότερων χρόνων, της ηρωικής Επανάστασης όπως και της σύγχρονης εποχής ξεδιπλώνεται μέσα από τα κείμενα των: Παισιανία, Στράβωνα, Κολοκοτρώνη, Μακρυγιάννη, Καζαντζάκη, Πατρίκιου, Τσιώλη, Χρονά, Κουβαρά, Φακίνου και πολλών άλλων. Το χτες και το σήμερα συνδέονται αρμονικά, η αναδρομή στο παρελθόν και η βίωση της σύγχρονης πραγματικότητας της πόλης κάνουν το ταξίδι συναρπαστικό.

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ:
Μονόλογοι και χειραΪές
—Αλεξάνδρεια, σελ. 244

Κείμενα περίπου μιας δεκαετίας εδω και τρία χρόνια- συνθέτουν αυτό το βιβλίο. Κείμενα γραμμένα για βιβλία, για πρόσωπα και για ζητήματα ποιητικά -ή οιονεί ποιητικά-, με τα οποία ο συγγραφέας τους προσπάθησε, αυθορμήτως ή ευκαιρίας δοθείσης, άλλοτε νηφάλιος και άλλοτε συναισθηματικά ή αλλιώς εμπλεκόμενος, να συγκεντρώσει σκέψεις, εντυπώσεις κι αισθήματα που αποκόμισε από τις αναγνωστικές ή τις περιδιαβαστικές, στο χώρο της λογοτεχνίας, ενασχολήσεις του.

Για παιδιά και εφήβους

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ - ΠΟΘΟΥ:
Το όραμα του Αλέξη Φερά
—Κέδρος, σελ. 180

Σ' ένα απομονωμένο νησί, στη δεκαετία του '60, ένα νέο κορίτσι ζει τον πρώτο του έρωτα. Αρχίζει να υπάρχει σε μια σχέση μαγείας με τα πράγματα, σε μια σχέση μαγείας με το νεανικό

της σώμα, που ξυπνά αναζητώντας τη γνώση. Γιατί, σ' όλους τους καιρούς, στη μοναξιά του χρόνου, η νιότη ανθίζει μ' έναν ίδιο μαγικό τρόπο. Είναι το θάμβος και η αποκάλυψη των μυστικών που κουβαλά το σώμα από την αυγή της δημιουργίας του. Ένα μυθιστόρημα που μιλά για την αγάπη και τον πόνο της αγάπης, για το εφήμερο, για το χρόνο. Η πρώτη τραυματική εμπειρία που θα πλουτίσει την ηρωίδα, θα την οδηγήσει στην ωριμότητα και στην αυτογνωσία.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ:
Οι γιαγιάδες με τα γιο-γιο
Σειρά: Παραμύθια - Ντορεμίθια
—Ελληνικά Γράμματα

«Το μισό από αυτό το βιβλίο το αφιερώνω στις γιαγιάδες που κεντάνε δράκους με κόκκινες κλωστές παραμυθιών, στις γιαγιάδες που ξιφομαχούν με βελόνες του πλεξίματος και στις γιαγιάδες που λένε παραμύθια στους μικρούς μαχαραγιάδες. Το άλλο μισό το αφιερώνω στους παππούδες που ήταν κάποτε χρυσοθήρες, βροχοποιοί και πιερότοι, στους παππούδες που καθουρντίζουνε τις χειμωνιάτικες νύχτες αστέρια για τα εγγονάκια τους, στους παππούδες που χαρίζουνε βατόμουρα και χρυσά βερύκοκα στις μικρές αλεπούδες και στους παππούδες που κρύβουνε ροζ και μοβ πυροτεχνήματα στην τσέπη της ρόμπας τους».

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ:
Το φαγκρί και το σκουμπρί
Σειρά: Παραμύθια - Ντορεμίθια
—Ελληνικά Γράμματα

«Το βιβλίο αυτό το αφιερώνω στα αφρόψαρα, τα χρυσόψαρα, τα πεταλούδοψαρα, τα τρουμπετόψαρα και τα χελιδονόψαρα της θάλασσας,

εκτός από όσες λέξεις αρχίζουν με το γράμμα "χι", τις οποίες αφιερώνω στο Χαράλαμπο το χταπόδι, και όσες λέξεις περιλαμβάνουν το γράμμα "φι", τις οποίες αφιερώνω στη Φάλαινα που τρώει τον πόλεμο.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ:
Το γαϊδουράκι που γκάριζε
Σειρά: Παραμύθια - Ντορεμίθια
—Ελληνικά Γράμματα

«Αυτό το βιβλίο το αφιερώνω σ' εκείνο το γαϊδουράκι που γνώρισα μια αυγουστιάτικη νύχτα στο λιβάδι με τα μαγεμένα γαϊδουράγκαθα και όταν το ρώτησα τι έκανε εκεί, μου είπε ότι περίμενε μια λιμπελούλα με διάφανα φτερά να έρθει και να του πει τα μυστικά της».

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ:
Ένα κουτάβι νιώθει μοναξιά
Σειρά: Παραμύθια - Ντορεμίθια
—Ελληνικά Γράμματα

«Όλες τις λέξεις αυτού του βιβλίου (εκτός από τα επιρρήματα) τις αφιερώνω στο φίλο μου Σταύρο Λεξιδή, που ζει στο Γαλαξία των Λέξεων και μαζεύει λέξεις για σταυρόλεξα. Τους αόρατους αριθμούς στις άκρες των σελίδων (εκτός από τους μονοψήφιους) τους αφιερώνω στο φίλο μου τον Άγνωστο Χι, που ζει στον Πλανήτη των Αριθμών. Όλα τα σχήματα της εικονογράφησης (εκτός από τα εξάγωνα) τα αφιερώνω στο φίλο μου τον Εμβασδόν Κιχώτη, για να βρει το εμβασδόν τους. Τα επιρρήματα, τους μονοψήφιους αριθμούς και τα εξάγωνα τα αφιερώνω σε όποιον ξέρει τι σημαίνουν αυτές οι λέξεις.

ΤΟ ΒΗΜΑ
1965-1969

Βιβλιογραφία

ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ:
Το Βήμα - 1965-1969
(βιβλιογραφική καταγραφή)
—Εριμύς, σελ. 370

Πρόκειται για την καταγραφή 10.999 Πλημμάτων δημοσιευμένων στην ημερήσια αθηναϊκή εφημερίδα «Το Βήμα» στην πενταετία 1965-1969, δηλαδή των δημοσιευμάτων εκείνων που, κατά το μαχητό βέβαια τεκμήριο του βιβλιογράφου, θα ενδιέφεραν τους μεταγενέστερους... Την έκδοση συνοδεύουν πίνακες συγγραφέων, ληματογραφούμενων προσώπων, καθώς και οδηγός μελέτης.

Ημερολόγιο

Λογοτεχνικό Μηνολόγιο
Κείμενα: ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ
Φωτ.: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΣΑΡΗΣ
—Μεταίχμιο, σελ. 145

Μηνολόγια ονομάζονται οι βυζαντινές συλλογές με βίους αγίων και τροπάρια που καταχωρίζονταν κατά μήνα, ανάλογα με την εορτή. Το *Λογοτεχνικό Μηνολόγιο* αναφέρεται στη ζωή των ανθρώπων γενικά, αγίων και μη. Και, φυσικά, και στα... τροπάρια τους. Με άλλα λόγια: Το βιβλίο αυτό ανιχνεύει από μήνα σε μήνα τα λογοτεχνικά κείμενα, πεζογραφίας και ποίησης, που σχετίζονται με τις εναλλαγές της φύσης, τις ασχολίες και τις έγνοιες των ανθρώπων, τις γιορτές και τις συνήθειες, τα αισθήματά τους και τα πάθη τους σε όλη τη διάρκεια του έτους. Ή, για να το πούμε κι αλλιώς, είναι σαν να παρακολουθεί μέσα από την ευαισθησία της Λογοτεχνίας τα

φαινόμενα της ζωής να διαβαίνουν μαζί με του «κύκλου τα γυρίσματα», όπως λέει ο ποιητής.

Επιμέλειες

ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ - Ν.Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ: Ο μυθιστοριογράφος Παπαδιαμάντης. Συναγωγή κριτικών κειμένων. —Εστία

ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΔΗ στο βιβλίο του Ιβάν Τουργκένιεφ *Την παραμονή*. —Ροές

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ στο βιβλίο του Τέρυ Ήγκλετον *Η έννοια της κουλτούρας*. —Πόλις

Μεταφράσεις σε ξένες γλώσσες

VASSILIS KOUGEAS: *Jadis Habite*. Μτφ. Francoise Badou —L' Harmattan

Μεταφράσεις

Norman Manea: *Υποχρεωτική ευδαιμονία*, μτφ. ΑΛΟΗ ΣΙΔΕΡΗ —Άγρα
Henri Michaux: *Με το ακίστρι στην καρδιά*, μτφ. ΑΡΙΓΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ —Γαβρηλίδης

ΤΖ. Ντάμπαρ: *Το πουλί που το λέγανε Αγάπια*, μτφ. ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ —Άγκυρα

Ισαάκ Μπάσεβιτς Σίνγκερ: *Ο σκλάβος*, μτφ. ΤΑΣΟΣ ΔΕΝΕΓΡΗΣ —Καστανιώτης

Κάρλο Φραμπέτι: *Το βιβλίο κόλαση*, μτφ. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ —Opera

Μπρούνο Μοντεμπέλι: *Η ηδονή της αφής*, μτφ. ΛΟΥΚΑΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ —Εξάντας

Νόρμαν Μέιλερ: *Γιατί κάνουμε αυτόν τον πόλεμο;* μτφ. ΤΑΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ —Ωκεανίδα

Luis Sepulveda: *Όνομα ταυρομάχου*, μτφ. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ —Opera

Μισέλ Ντε Μοντένι: *Δοκίμια - Βιβλίο Πρώτο*, μτφ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ —Εστία

Ρόμπερτ Φίσερ & Μπεθ Κέλι: *Ο μπούφος που δεν μπορούσε να κάνει μπου*, μτφ. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ —Opera

Ντενί Ντιντερό: *Αισθητικά*, μτφ. ΚΛΑΙΡΗ ΜΙΤΣΟΤΑΚΗ —Εστία

Λουίς Σεπούλβεδα: *Η τρέλα του Πινόσέ*, μτφ. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ —Opera

Έρικ Εράνουελ Σμιτ: *Πού πάει η φλόγα όταν σβήνει;* μτφ. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ —Opera

Χάινριχ Χόφμαν: *Ο Πετροτσουλούφης*, μτφ. ΤΖΕΝΗ ΜΑΣΤΟΡΑΚΗ —Γράμματα

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

Δαίδαλος

Συνδρομές εσωτερικού: 12
Συνδρομές εξωτερικού: 20
(περιλαμβάνονται τα τέλη αποστολής)

ΣΗΜ.: Τα μέλη της Εταιρείας προμηθεύονται το περιοδικό δωρεάν από τα γραφεία μας

Τα Δικαιώματα Δημοσίου Δανεισμού

Στο Λονδίνο (10 και 11 Οκτωβρίου) έγινε ένα διαφωτιστικό σεμινάριο για το Δικαιώματα Δημοσίου Δανεισμού (Public Lending Rights) δικαιώματα δηλαδή τα οποία αναφέρονται στην αποζημίωση που δικαιούνται οι συγγραφείς για τη δημόσια χρήση των έργων τους από τις βιβλιοθήκες. Στην Ελλάδα, όπου οι οργανωμένες δανειστικές βιβλιοθήκες είναι ελάχιστες, είναι αυτονόητο ότι το ζήτημα έχει πρωταρχική σημασία – και δεν περιορίζεται στα ευκόλως κατακρητέα ελλείματα του ενεργού πολιτισμού της... Το σεμινάριο ανέλαβαν από μέρους της Εταιρείας να παρακολουθήσουν οι συγγραφείς μέλη της Θόδωρος Γρηγοριάδης και Αλέξης Σταμάτης. Ο Θόδωρος Γρηγοριάδης παραθέτει αμέσως παρακάτω ένα ενδιαφέρον «ρεπορτάζ» από το συνέδριο ενώ στον Αλέξη Σταμάτη υποβάλαμε συγκεκριμένες ερωτήσεις σχετικά με το θέμα.

1. Εικόνες από ένα σεμινάριο

Στην πρωινή συνεδρία της πρώτης μέρας η Maureen Duffy, συγγραφέας και Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συγγραφέων με μια συναρπαστική αφήγηση περιέγραψε πώς επετεύχθη ο στόχος στην Βρετανία, μετά από αγώνα που κράτησε είκοσι οκτώ ολόκληρα χρόνια και μόλις το 1979 ψηφίστηκε ο νόμος για την αποζημίωση των συγγραφέων από δανεισμούς σε δημόσιες βιβλιοθήκες. Οι συγγραφείς οργανώθηκαν (Writer's Action Group), πίεσαν, κατέβηκαν στους δρόμους, οργάνωσαν αναγνώσεις και συναυλίες, οι νέοι με τους μεγαλύτερους (ο Kingsley Amis πρωτοστατούσε στις κινητοποιήσεις) οι παλιοί με τους καινούργιους. Η M. Duffy τόνισε ότι οι συγγραφείς δεν ζητάνε ελεημοσύνη αλλά τα χρήματα για τη χρήση της δουλειάς τους από την κοινωνία και, όπως απεδείχθη, μόνον ενωμένοι οι συγγραφείς μπορούν να πετύχουν τέτοιους στόχους. Ήδη 27 οργανώσεις της Ευρώπης συμμετέχουν στο ΔΔΔ ώστε κάποια στιγμή να καθιερωθεί σε όλη την Ευρώπη.

Κατόπιν, ο Trond Anreassen περιέγραψε το Νορβηγικό Μοντέλο. Οι Νορβηγοί άρχισαν να συζητούν τα δικαιώματα δανεισμού ήδη από το 1918 (!) και το 1947 πέτυχαν την καθιέρωσή του.

Σήμερα στις δεκαέξι χώρες όπου εφαρμόζεται το σύστημα υπάρχουν ισάριθμα μοντέλα. Κάθε χώρα εφαρμόζει δικό της σύστημα υπολογισμού της αποζημίωσης στους δικαιούχους: πότε με βάση τα δανεισμένα αντίτυπα, πότε βάσει των πωλήσεων, ενώ σε άλλες περιπτώσεις το σύστημα είναι πιο σύνθετο.

Ο Jim Parker αναφέρθηκε στο Βρετανικό Μοντέλο. Στη Βρετανία είναι ήδη γραμμένοι 35.000 συγγραφείς. Κάθε χρόνο παίρνουν μία αναφορά για τα δανεισμένα τους βιβλία. Λέγεται ότι η ικανοποίησή τους για την εξακριβωση της αναγνωσιμότητας του έργου τους είναι ισάξια με το ποσό που εισπράττουν. Υπάρχει πλαφόν στο ανώτατο ποσό, όσο πετυχημένος και αν είναι ο συγγραφέας. Έτσι η J.K. Rowling («Χάρι Πότερ») θα πάρει το ανώτατο 6.000 λίρες όπως άλλοι 250 συγγραφείς ενώ κάποιοι άλλοι μόνο 2 λίρες. Πολλοί συγγραφείς επιβιώνουν με τα χρήματα της αποζημίωσης.

Η καθιέρωση του ΔΔΔ ικανοποιεί τους Βρετανούς συγγραφείς επειδή:

- Το δικαίωμα τους αποδίδεται κάθε χρόνο χωρίς διαμεσολάβηση εκδοτών
- Ισχύει για όλα τα βιβλία, κάθε είδους
- Δεν μεσολαβεί γραφειοκρατία
- Τους εξασφαλίζει επαφή με το αναγνωστικό κοινό

Ωστόσο υπάρχουν και προβλήματα:

- δεν αποδίδονται δικαιώματα από βιβλία αναφοράς (reference books) επειδή τα βιβλία αυτά δεν υπόκεινται σε δανεισμό
- δεν καταμετρούνται τα audio books,
- το μέτρο ισχύει μόνον για τις δημόσιες βιβλιοθήκες.

Σε επόμενη συνεδρία μίλησε η Γαλλίδα νομικός εκπρόσωπος για το γαλλικό μοντέλο που ψηφίστηκε μόλις φέτος, τον Ιούνιο 2003, μέσα σε θυελλώδεις αντιδράσεις. Τονίστηκε πάντως ότι τα λεφτά δεν ζητούνται από τους αναγνώστες αλλά από το Δημόσιο κυρίως και δεν είναι εις βάρος κανενός, ούτε των βιβλιοθηκάρων που είχαν φοβηθεί για αποκοπές στις απολαβές τους, ούτε καν των ίδιων των βιβλιοθηκών.

Το Δανέζικο μοντέλο και μια περίληψη των πρόσφατων εξελίξεων στη Δανία περιέγραψε ο Knud Vilby, της Εταιρείας Συγγραφέων Δανίας. Η χώρα πέτυχε την κατοχύρωση του θεσμού το 1946.

Την επόμενη μέρα έγινε σύντομη αναφορά στα μέχρι τώρα δεδομένα από τον Trond Andereassen και στη συνέχεια μίλη-

σαν όλοι οι συμμετέχοντες για το τι ισχύει στη χώρα τους σχετικά με το δανεισμό, τις βιβλιοθήκες και την αποζημίωση των συγγραφέων. Οι τοποθετήσεις, οι ερωτήσεις ανάμεσα στους εκπροσώπους και οι συζητήσεις είχαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ανάμεσα στα πιο εντυπωσιακά καταγράφηκε: Η Εσθονία με πληθυσμό 1.500.000 κατοίκους έχει 1.000.000 αναγνώστες και 500 δανειστικές βιβλιοθήκες. Η Λετονία έχει 1.700 βιβλιοθήκες. Στη Γαλλία υπάρχουν 3.000 κρατικές βιβλιοθήκες. Η Νορβηγία κατέχει το μεγαλύτερο ποσό ανώτατης αποζημίωσης, 27.300 Ευρώ.

Οι εξής χώρες έχουν ήδη καθιερώσει το ΔΔΔ: Δανία 1946, Σουηδία 1954, Φινλανδία 1963, Ολλανδία 1971, Γερμανία 1972, Αυστρία 1977, Βρετανία 1979, Γαλλία 2003, Βέλγιο (Φλαμανδικό πρότυπο) 2003 ενώ η Λιθουανία το καθιερώνει αυτή την στιγμή.

Στη σύντομη δική μας τοποθέτηση αναφερθήκαμε στην πρωτόγνωρη για μας «αποζημίωση» με δεδομένο ότι αυτή τη στιγμή η Εταιρεία Συγγραφέων διαπραγματεύεται τα αυτονόητα δικαιώματα των συγγραφέων, όπως είναι η σύνταξη. Τονίστηκε η έλλειψη βιβλιοθηκών – μόλις 30 δημόσιες και άλλες τόσες δημοτικές – και με χιούμορ δικαιολογήθηκε η έλλειψη υποδομής λόγω των Ολυμπιακών έργων!

Στο τέλος του σεμιναρίου διαβάστηκε ψήφισμα και δόθηκε σε όλους τους εκπροσώπους για να το μεταφέρουν σε αντίστοιχους φορείς και να το χρησιμοποιήσουν ανάλογα στη χώρα τους. Το ψήφισμα έχει σημασία διότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει το ΔΔΔ και προτείνει την εφαρμογή του.

Σε κατ' ιδίαν συζήτηση ο Νορβηγός Πρόεδρος ρώτησε πόσοι συγγραφείς είμαστε στην Ελληνική Εταιρεία και στο άκουσμα των χαμηλού τριψήφιου αριθμού έδειξε έκπληξη. «Πολύ μικρός αριθμός μελών», σχολίασε.

Στο τραπέζι με τα φυλλάδια της διοργάνωσης τοποθετήθηκαν το Πορτραίτο της Εταιρείας (το οποίο προκάλεσε ιδιαίτερη αίσθηση) καθώς και το βιβλιάρaki με τις διευθύνσεις των μελών.

2. Όλα όσα θα θέλατε να ξέρετε για τα Δικαιώματα Δημοσίου Δανεισμού

Ο Δαίδαλος συζήτησε με τον Αλέξη Σταμάτη σχετικά με τα ΔΔΔ:

1. Από πότε ισχύουν αυτά τα Δικαιώματα;

Τα PLR (ΔΔΔ) είναι σε ισχύ από την δεκαετία του '40. Η πρώτη

χώρα που θέσπισε ένα τέτοιο σύστημα ήταν η Δανία το 1946. Την ακολούθησαν η Νορβηγία το 1947 και η Σουηδία το 1954.

ΨΗΦΙΣΜΑ

ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η βασική αρχή ότι οι συγγραφείς πρέπει να αποζημιώνονται για τον ελεύθερο δανεισμό της δουλειάς τους από τις βιβλιοθήκες στο κοινό τώρα αναγνωρίζεται ως νόμιμο δικαίωμα στην Ευρώπη ιστορικά και νομικά. Το παλιότερο ΔΔΔ σύστημα, στη Δανία, έχει θεσπιστεί εδώ και 60 χρόνια και πιο πρόσφατα το 1992 η Κοινοτική Οδηγία για τα Δικαιώματα Δανεισμού (EU Lending Right Directive) απαίτησε από όλα τα Μέλη της κοινότητας είτε να αναγνωρίσουν με νόμο το αποκλειστικό δικαίωμα των συγγραφέων να επιτρέπουν ή να εμποδίζουν το δανεισμό της δουλειάς τους, ή τουλάχιστον να τους παρέχουν αποζημίωση για το δανεισμό. Το μέλλον του ΔΔΔ στην Ευρώπη βρέθηκε στο επίκεντρο ενός μεγάλου συνεδρίου που οργανώθηκε στο Λονδίνο τον Οκτώβριο του 2003 και το οποίο παρακολούθησαν εκπρόσωποι Ενώσεων συγγραφέων από 23 Ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανόμενες και αυτές των δέκα υπό ένταξη χωρών το 2004.

Αναγνωρίζοντας τη ζωτική σημασία για τη δημιουργικότητα και την επιβίωση των συγγραφέων, οι αναπρόσωποι ομόφωνα εξέδωσαν ένα ψήφισμα που προτείνει τις κυβερνήσεις όλων των Κρατών Μελών και των υπό ένταξη που δεν έχουν ακόμη καθιερώσει το ΔΔΔ με τους όρους της Κοινοτικής Οδηγίας (Directive) να λάβουν άμεσα μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση. Στη προώθηση αυτής της πράξης, το συνέδριο αναγνώρισε τη σπουδαιότητα της πολιτιστικής πολυμορφίας και του δικαιώματος των κυβερνήσεων να έχουν την ευελιξία να καθιερώσουν συστήματα ΔΔΔ που εμπίπτουν στις δικές τους εθνικές προτεραιότητες ούτως ώστε οι συγγραφείς να λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση.

αυτό ισχύει για τα Μέλη της Ε.Ε. αλλά και τις Χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης που επιζητούν την ένταξή τους στην Ένωση.

4. Πώς λειτουργούν αυτές οι διαφορετικές προσεγγίσεις;

Η προσέγγιση που βασίζεται στο copyright λειτουργεί στη Γερμανία, την Αυστρία και τις Κάτω Χώρες. Στις χώρες αυτές ο δανεισμός αντιμετωπίζεται ως ένας τρόπος εκμετάλλευσης της πνευματικής ιδιοκτησίας των έργων ενός συγγραφέα. Οι συγγραφείς έχουν το δικαίωμα να εκχωρούν άδεια στις βιβλιοθήκες για να δανειζουν τα έργα τους. Τον διακανονισμό για την έκδοση άδειας και την διανομή των αμοιβών αναλαμβάνουν για λογαριασμό των δικαιούχων οι εισπρακτικοί φορείς (collecting societies).

Στην Μεγάλη Βρετανία το Δικαίωμα Δημοσίου Δανεισμού ως αποζημίωση δεν συνδέεται με το copyright. Η Νομοθεσία του 1979 για το PLR δίνει και νομοθετικά το δικαίωμα στους συγγραφείς να αποζημιώνονται από το κράτος για τον δανεισμό των βιβλίων τους στις δημόσιες βιβλιοθήκες. Πρόκειται για ένα δικαίωμα που αφορά μόνον στην αποζημίωση και όχι κάποιο αποκλειστικό δικαίωμα που επιτρέπει στους συγγραφείς να απα-

γορεύουν ή να επιτρέπουν τον δανεισμό των βιβλίων τους. Το σύστημα PLR διαχειρίζεται ένας μικρός κυβερνητικός οργανισμός, το γραφείο PLR.

Το σύστημα PLR ως συστατικό τμήμα της εκ μέρους του Κράτους υποστήριξης του πολιτισμού, απαντάται κυρίως στις Σκανδιναβικές χώρες, όπου π.χ. οι πληρωμές γίνονται μόνο σε συγγραφείς βιβλίων τα οποία είναι γραμμένα στην εθνική γλώσσα της χώρας. Αυτό γίνεται για να ενθαρρύνει τη συγγραφή στη συγκεκριμένη γλώσσα, καθώς και για να αποτραπούν PLR πληρωμές σε συγγραφείς ξένων γλωσσών.

5. Πώς υπολογίζονται οι πληρωμές προς του συγγραφείς και ποιοι δικαιούνται να τις λάβουν;

Οι δύο μέθοδοι υπολογισμού έχουν ως εξής: (α) πληρωμή με βάση τη συχνότητα δανεισμού των έργων ενός συγγραφέα. (β) πληρωμή για κάθε αντίτυπο έργου του συγγραφέα που έχει περιληφθεί στις βιβλιοθήκες.

Τα οργανωτικά συστήματα PLR, στη Μεγάλη Βρετανία, στη Σουηδία, τη Γερμανία, την Ολλανδία, το Ισραήλ και την Ισλανδία πληρώνουν τους συγγραφείς ανάλογα με τη συχνότητα δανεισμού των βιβλίων τους. Για παράδειγμα, στην Μεγάλη Βρετανία το Γραφείο PLR συγκεντρώνει τα στοιχεία δανεισμού των βιβλίων μέσα από ένα δείγμα δημόσιων βιβλιοθηκών ολόκληρης της χώρας που είναι συνδεδεμένο ηλεκτρονικά. Τα στοιχεία αυτά χρησιμεύουν για να υπολογιστεί κατ' εκτίμηση πόσες φορές ένα βιβλίο έχει δανειστεί στο σύνολο της χώρας. Η πληρωμή γίνεται υπολογίζοντας 4.21 πένες (περίπου 0.06 ευρώ) για κάθε δανεισμό.

Εναλλακτικά ο συγγραφέας μπορεί να πληρώνεται με βάση τον αριθμό των αντιτύπων των βιβλίων του που έχουν περιληφθεί στις βιβλιοθήκες (Πχ. Καναδάς, Αυστραλία, Δανία).

Κάθε σύστημα PLR έχει τους δικούς του κανόνες όσον αφορά το ποιοι συγγραφείς δικαιούνται πληρωμής, ωστόσο τα Κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιτρέπεται να κάνουν δια-

κρίσεις με βάση την εθνικότητα. Το νέο Γαλλικό σύστημα θα είναι διαφορετικό, δεδομένου ότι η πληρωμή θα βασίζεται στον αριθμό των αντιτύπων που αγοράζονται από τις βιβλιοθήκες. Οι Σκανδιναβικές χώρες περιορίζουν την πληρωμή σε συγγραφείς που γράφουν σε συγκεκριμένες γλώσσες. Το Γερμανικό, Ολλανδικό και Αυστριακό σύστημα, δεδομένου ότι βασίζονται σε σύστημα copyright, οφείλουν να ακολουθούν τους κανονισμούς εθνικής χρήσης και η Γερμανία κάνει ήδη πληρωμές σε συγγραφείς εγκατεστημένους σε οποιαδήποτε χώρα ανήκει στο Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.

6. Τι προβλέπει η Οδηγία Δικαιωμάτων Δανεισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Η Οδηγία δίνει στους συγγραφείς και στους κατόχους δικαιωμάτων το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν τον δανεισμό των έργων τους σε βιβλιοθήκες. Τα Κράτη Μέλη μπορούν να παρακάμψουν ένα τέτοιο αποκλειστικό δικαίωμα, υπό τον όρο ότι θα αποζημιώσουν τους κατόχους δικαιωμάτων για τον δανεισμό των έργων τους.

Επιτρέπεται στα Κράτη Μέλη να αποκλείουν από το δικαίωμα αυτό τον δανεισμό συγγραφικών έργων από συγκεκριμένες κατηγορίες βιβλιοθηκών και επίσης να έχουν τη δυνατότητα, κατά την σύνταξη των σχεδίων PLR, να δίνουν προτεραιότητα στους εθνικούς πολιτιστικούς τους στόχους.

7. Πώς εφαρμόστηκε η Οδηγία στις χώρες τις Ε.Ε.;

Τα περισσότερα Κράτη Μέλη έχουν ενσωματώσει (ή βρίσκονται στη διαδικασία ενσωμάτωσης) της Οδηγίας στη δική τους νομοθεσία πνευματικών δικαιωμάτων. Ωστόσο είναι λίγα τα Κράτη Μέλη, που δεν είχαν συστήματα PLR τα οποία έχουν προχωρήσει στη θέσπιση νέων συστημάτων. Η εξαίρεση στον κανόνα αυτό είναι η Γαλλία, όπου υπάρχουν σχέδια για την υιοθέτηση ενός νέου συστήματος σύντομα.

Η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Ισπανία και η Ιρλανδία έχουν επιλέξει να κάνουν χρήση της ευελιξίας που παρέχεται στην Οδηγία για κατ' αρχήν αναγνώριση των PLR, αλλά έχουν φροντίσει να αποκλείσουν οποιαδήποτε υποχρέωση του Κράτους για αμοιβή των συγγραφέων σε περίπτωση δανεισμού έργων από δημόσιες βιβλιοθήκες.

8. Ποια είναι η κατάσταση ως προς τα PLR στα κράτη που επιδιώκουν να γίνουν μέλη της Ε.Ε.;

Οι παρακάτω χώρες έχουν όλες συμπεριλάβει την Οδηγία Δικαιωμάτων Δανεισμού στη νομοθεσία τους για τα πνευματικά δικαιώματα: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Μάλτα, Κύπρος, Σλοβακία, Ρουμανία, Σλοβενία και Τσεχία (η νομοθεσία των δύο τελευταίων χωρών καλύπτει μόνον τα δικαιώματα στο χώρο της μουσικής). Μέχρι στιγμής μόνον η Λιθουανία έχει ήδη θέσει σε εφαρμογή σύστημα PLR.

9. Από πού μπορούμε να αντλήσουμε περισσότερες πληροφορίες για τα PLR;

Πληροφορίες και συμβουλές για χώρες που ενδιαφέρονται να θεσπίσουν τα δικά τους συστήματα PLR καθώς και για την ερμηνεία των όρων και προϋποθέσεων της Οδηγίας Δικαιωμάτων Δανεισμού της Ε.Ε., παρέχονται από το Διεθνές Δίκτυο PLR. Πρόκειται για ένα άτυπο δίκτυο που φέρνει σε επαφή 17 εθνικά Γραφεία PLR και άλλες ενδιαφερόμενες οργανώσεις. Συντονίζεται από τον Jim Parker, Αρχαιοφύλακα του Γραφείου PLR Μεγάλης Βρετανίας. Περισσότερες πληροφορίες για το δίκτυο και τις δραστηριότητές του μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα www.plrinternational.com ή απευθείας από το Γραφείο PLR στο e-mail jim.parker@plr.uk.com.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΓΙΩΡΓΟΥ & ΚΩΣΤΑ ΔΑΡΔΑΝΟΥ

Gutenberg • τυπωθήτω • Σπουδῆ

Δόσση 37, 10680 Αθήνα, τηλ. κέντρο: 210-3642003, fax: 210-3642030
www.dardanosnet.gr • e-mail: info@dardanosnet.gr

TM ©

ATHENS 2004

GRAND
SPONSOR

OLYMPIC
AIRLINES

www.olympicairlines.com

Πού πάει η Εθνική Βιβλιοθήκη;

Συζήτηση με τον κ. **Γιώργο Ζάχο**,
διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης

Δαίδαλος: Ας ξεκινήσουμε ξεκαθαρίζοντας πρώτα την αποστολή της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Τι σημαίνει Εθνική Βιβλιοθήκη;

Γ. Ζάχος: Η αποστολή της Εθνικής Βιβλιοθήκης είναι να συγκεντρώνει, να διατηρεί και να προσφέρει για χρήση ό,τι εκδίδεται στη χώρα μας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να συγκεντρώνει όλα τα βιβλία, όλα τα περιοδικά, όλα τα φυλλάδια και τις εφημερίδες, οτιδήποτε εκδίδεται στην Ελλάδα. Επίσης να συγκεντρώνει και το ηλεκτρονικό υλικό, που είναι μια μορφή έκδοσης αυτή τη στιγμή. Ακόμα, μέσα στις αρμοδιότητές της είναι ό,τι εκδίδεται στο εξωτερικό και αναφέρεται στην Ελλάδα και στους Έλληνες. Δηλαδή ακόμα και ξένες εκδόσεις που αναφέρονται στη χώρα μας. Επίσης Έλληνες συγγραφείς που μεταφράζονται στο εξωτερικό, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα σε κάποιον να έχει τα αντίτυπα εδώ για να τα βλέπει και να τα χρησιμοποιεί. Αυτό σημαίνει πως η Εθνική Βιβλιοθήκη έχει μεγάλη ανάγκη από χώρους και τούτο είναι ένα από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε. Έχουμε το κτίριο αυτό, το νεοκλασικό της Πανεπιστημίου, το οποίο έχει γεμίσει και δεν επαρκεί για να στεγάσει όλες τις συλλογές. Για το λόγο αυτό νοικιάζουμε δυο ακόμη κτίρια, ένα στη Νέα Χαλκηδόνα και ένα στην Αγία Παρασκευή.

Ποιές είναι οι χρήσεις των δύο κτιρίων;

Στη Νέα Χαλκηδόνα έχουν συγκεντρωθεί τα δεύτερα αντίτυπα των βιβλίων, των περιοδικών και των εφημερίδων, ενώ στην Αγία Παρασκευή στεγάζουμε υπηρεσίες και συλλογές. Και τα δυο κτίρια είναι πλέον γεμάτα.

Δεν θα έπρεπε η Εθνική Βιβλιοθήκη, που είναι ο καθρέφτης των βιβλιοθηκών στη χώρα μας, να στεγάζεται σ' ένα και μόνο κτίριο;

Σαφώς. Είναι μια συζήτηση που γίνεται εδώ και πολλά χρόνια. Όλες οι αναπτυγμένες χώρες έχουν ένα, ενιαίο κτίριο για την Εθνική τους Βιβλιοθήκη. Και, εδώ που τα λέμε, όχι μόνο οι αναπτυγμένες χώρες.

Προσφάτως έγινε γνωστό ότι η Εθνική Βιβλιοθήκη πρόκειται να μεταστεγαστεί στο παλαιό στρατόπεδο Πλέσσα επί της Λεωφόρου Μεσογείων, απέναντι από το νοσοκομείο «Σωτηρία». Αληθεύει κάτι τέτοιο;

Ναι. Τον περασμένο Ιούλιο έγινε η εξαγγελία της παραχώρησης του στρατοπέδου Πλέσσα. Είναι ένας πάρα πολύ καλός και μεγάλος χώρος. Από όλες τις λύσεις που κατά καιρούς έχουν προταθεί, νομίζω πως είναι η καλύτερη. Πρόκειται για μια έκταση 20 περίπου στρεμμάτων, επί της κεντρικής λεωφόρου, κοντά στο μετρό, ώστε η πρόσβαση εκεί να είναι εύκολη για το κοινό. Ο χώρος προσφέρεται να γίνει μια Εθνική Βιβλιοθήκη υψηλών προδιαγραφών.

Πότε προβλέπεται να γίνει η μεταστέγαση;

Όταν υπάρξει το κτίριο. Ακόμα το κτίριο δεν υπάρχει, υπάρχει μόνο το οικόπεδο. Στο χώρο αυτό υπάρχουν κάποια κτίρια τα οποία δε χρησιμοποιούνται πλέον από το στρατό, αλλά δεν μπορούν να μας χρησιμεύσουν παρά μόνο σαν αποθήκες. Πρέπει να κτιστεί νέο οίκημα. Αυτή την εποχή κάνουμε τη σύνταξη του κτιριολογικού προγράμματος, που επισημαίνει τον προσδιορισμό των αναγκών. Στη συνέχεια πρέπει να γίνει αρχιτεκτονικός διαγωνισμός, να επιλεγεί ο αρχιτέκτονας και να κάνει την εφαρμογή.

Να υποθέσουμε ότι αυτό θα πάρει πολύ χρόνο...

Απ' όσο υπολογίζω, τέσσερα με πέντε χρόνια.

Και τι θα γίνει με το υπάρχον κτίριο, το νεοκλασικό επί της Πανεπιστημίου;

Το σκεπτικό είναι το υπάρχον κτίριο να παραμείνει για να στεγάσει το Τμήμα Χειρογράφων (κώδικες, παλαιές εκδόσεις κ.ά.), τους εκθεσιακούς χώρους και την αίθουσα διαλέξεων.

Ως προς την υποδομή τώρα της Εθνικής Βιβλιοθήκης: κάποιος αναγνώστης, ερευνητής ή συγγραφέας αναζητά ένα βιβλίο ή ένα έντυπο που τον ενδιαφέρει. Τι πρόσβαση θα μπορούσε να έχει;

Ο εντοπισμός του υλικού σε μια βιβλιοθήκη γίνεται μέσα από τους καταλόγους. Υπάρχουν οι παραδοσιακοί κατάλογοι, οι δελτιοκατάλογοι, και οι μηχανογραφημένοι κατάλογοι, μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Έγινε στο παρελθόν μια προσπάθεια μηχανοργάνωσης, αλλά δυστυχώς δεν ολοκληρώθηκε. Τώρα είμαστε στη διαδικασία εγκατάστασης ενός καινούργιου, μεγάλου υπολογιστή και ενός νέου προγράμματος μηχανοργάνωσης, ούτως ώστε η πρόσβαση στους καταλόγους να γίνεται μηχανογραφημένα. Ένα άλλο μέσο πρόσβασης στο περιεχόμενο του υλικού είναι αυτό που λέμε ψηφιοποίηση. Δηλαδή κάποιος θα μπορεί να διαβάζει το περιεχόμενο ενός βιβλίου από το σπίτι του, μέσω του Internet. Όμως μια βιβλιοθήκη δεν μπορεί να κάνει ψηφιοποίηση σε σύγχρονο υλικό, γιατί προσκρούει στο θέμα των πνευματικών δικαιωμάτων. Η ψηφιοποίηση θα πρέπει να γίνει για το παλαιό υλικό (χειρόγραφα, παλαιές εφημερίδες και περιοδικά, αντίτυπα κ.λπ.) Ήδη κάναμε πρόταση στην Κοινωνία της Πληροφορίας για την ψηφιοποίηση των χειρογράφων και περιμένουμε απάντηση για να προχωρήσουμε.

Ποιες υπηρεσίες, τελικά, θα παρέχει η νέα Εθνική Βιβλιοθήκη;

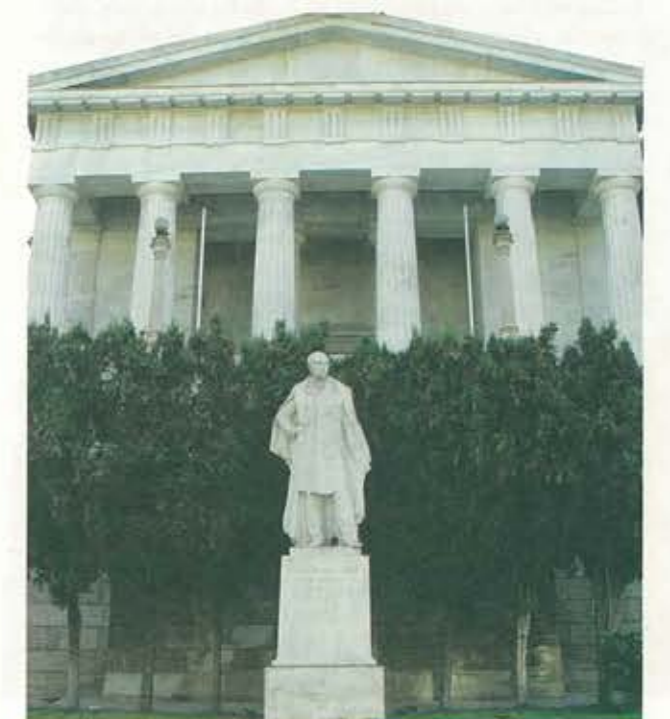
Είναι πολλά αυτά που πρέπει να παρέχει μια Εθνική Βιβλιοθήκη. Όπως γνωρίζετε, η Βιβλιοθήκη αποκτά το υλικό της από την κατά νόμο κατάθεση, δηλαδή την υποχρέωση των εκδοτών να καταθέτουν σε εμάς δυο αντίτυπα των βιβλίων τους. Τα προϊόντα αυτής της κατάθεσης είναι η Εθνική Βιβλιογραφία (η εθνική καταγραφή των εκδόσεων), που βρίσκεται σε μορφή εντύπου ή σε ηλεκτρονική μορφή. Επίσης πρέπει να βγάλουμε τα books in print, δηλαδή τα κυκλοφορούντα βιβλία, ένα βιβλιογραφικό δελτίο όπου καταγράφεται η τρέχουσα εκδοτική παραγωγή. Έτσι, με τον τρόπο αυτό, έχει κάποιος τη δυνατότητα να δει τα βιβλία που κυκλοφόρησαν π.χ. μέσα

στο πρώτο εξάμηνο του 2003. Είναι ένα από τα βιβλιογραφικά εργαλεία που ήδη ξεκινήσαμε. Μια άλλη υπηρεσία είναι να εμπλουτίζονται και να ικανοποιούνται οι ανάγκες της Βιβλιοθήκης μέσω άλλων βιβλιοθηκών. Είναι ο λεγόμενος «διαδανεισμός», ο οποίος στην Ελλάδα δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί.

Τι ακριβώς είναι ο «διαδανεισμός»;

Ερχόσαστε εσείς εδώ, μου ζητάτε ένα βιβλίο, σας λέω ότι δεν το έχω αλλά μπορώ να εντοπίσω ποια βιβλιοθήκη

το έχει και να το προμηθευτώ, έχοντας πρώτα εξασφαλίσει ένα σύστημα δανεισμού μεταξύ βιβλιοθηκών. Έτσι, μέσα σε τρεις μέρες ή σε μια εβδομάδα μπορώ να το φέρω στη βιβλιοθήκη μας για να το μελετήσετε.

Εκτός αυτού, υπάρχει η δυνατότητα συνεργασίας συγγενών φορέων, όπως για παράδειγμα μεταξύ της Εθνικής Βιβλιοθήκης και της Εταιρείας Συγγραφέων;

Είναι κάτι που θα ήθελα πάρα πολύ. Θα ήθελα να βρούμε τις διαδικασίες σύνδεσης της Εθνικής Βιβλιοθήκης με την κοινότητα των συγγραφέων, των επιστημόνων, των ακαδημαϊκών. Μάλιστα σκεπτόμουν τώρα που θα τελειώσουν κάποιες εργασίες αποκατάστασης από τους σεισμούς να προχωρήσουμε σε μια συνεργασία που θα αφορά παρουσιάσεις βιβλίων εδώ, ομιλίες ή όποιες εκδηλώσεις μπορούμε να προγραμματίσουμε.

Αυτό είναι κάτι που θα το θέλαμε κι εμείς. Ωστόσο, ας ξαναγυρίσουμε στο νέο κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Πώς θα είναι;

Το νέο κτίριο θα έχει ένα αμφιθέατρο 400 θέσεων. Την Εθνική Βιβλιοθήκη δε θα πρέπει κανείς να τη βλέπει μονάχα σαν χώρο συγκέντρωσης βιβλίων, αλλά σαν πολυχρηστικό χώρο που θα συνδέεται με τον άνθρωπο και θα εξυπηρετεί την κοινωνία. Άλλωστε, λειτουργεί από το ελληνικό κράτος και τον Έλληνα πολίτη, άρα πρέπει να προσφέρει κάποιες ευρύτερες υπηρεσίες. Θα πρέπει να έχει τις υποδομές για να κάνει μια εκδήλωση, ένα συνέδριο –τέτοιες πολιτιστικού χαρακτήρα εκδηλώσεις.

Θα υπάρχουν δυνατότητες δανεισμού του υλικού;

Είναι αδύνατον να λειτουργήσει ως δανειστική βιβλιοθήκη. Δανειστική δεν είναι καμία Εθνική Βιβλιοθήκη. Ο ένας λόγος είναι ότι δεν έχει συγκεκριμένο κοινό. Δηλαδή δεν μπορεί να οριοθετήσει το κοινό σου, όπως η βιβλιοθήκη ενός Πανεπιστημίου ή μια δημοτική βιβλιοθήκη. Ο άλλος λόγος είναι πως η αποστολή της συγκεκριμένης βιβλιοθήκης είναι πρώτιστα η διαφύλαξη του υλικού. Είναι η Εθνική Παρακαταθήκη. Τα δυο αντίτυπα που μας δίνουν οι εκδότες πρέπει να μένουν εδώ εσαεί και να συντηρηθούν όσο καλύτερα γίνεται. Ο δανεισμός θα δημιουργήσει φθορές τόσο στα παλαιά όσο και στα καινούργια βιβλία.

Ούτε όταν υπάρχουν πολλαπλά αντίτυπα;

Τα πολλαπλά αντίτυπα φροντίζουμε να τα διανέμουμε σε άλλες βιβλιοθήκες για να εμπλουτίζονται. Εγώ προσωπικά βρήκα εδώ πολλά αντίτυπα, τα οποία βρίσκονταν σε άσχημες συνθήκες αποθήκευσης και φρόντισα να διοχετευθούν σε περισσότερες από 160 βιβλιοθήκες ανά την Ελλάδα και σε ελληνικές έδρες πανεπιστημίων του εξωτερικού. Δώσαμε γύρω στα 50.000 – 60.000 βιβλία.

Τι προβλήματα αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή η Εθνική Βιβλιοθήκη;

Μέχρι στιγμής, η Εθνική Βιβλιοθήκη δεν έχει τύχει της προσοχής που θα έπρεπε από την Πολιτεία. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Δεν σας κρύβω ότι ίσως έχουμε τη χειρότερη Εθνική Βιβλιοθήκη σε ολόκληρη την Ευρώπη. Γίνανε κάποια βήματα και συνεχίζουν να γίνονται, αλλά δεν μπορούν να αλλάξουν ριζικά την κατάσταση. Για παράδειγμα, το προσωπικό που έχουμε αυτή τη στιγμή, οι μόνιμοι υπάλληλοι, δεν ξεπερνούν τους 72, εκ των οποίων στοιχειώδεις γνώσεις βιβλιοθηκονομίας έχουν περίπου 10 άτομα. Κάνετε μια σύγκριση με μικρές χώρες, όπως το Βέλγιο και η Ιρλανδία. Όταν είπα στον Βέλγο ομόλογό μου ότι έχω προσωπικό 72 άτομα δεν το πίστευε, αφού ο ίδιος απασχολεί στον οργανισμό του γύρω στα 260 άτομα με εξειδικευμένες γνώσεις γύρω από το βιβλίο. Το δεύτερο μεγάλο πρόβλημα είναι το ζήτημα της στέγασης, για το οποίο ήδη μιλήσαμε. Το τρίτο μεγάλο πρόβλημα είναι το ζήτημα του προϋπολογισμού. Ο προϋπολογισμός μας είναι της τάξης των 410.000 ευρώ. Από αυτά για να καλύψουμε τις ανελαστικές δαπάνες (ηλεκτρισμό, ύδρευση, θέρμανση, τηλέφωνα και τα λοιπά) και την καθαριότητα θέλουμε γύρω στις 150.000 ευρώ. Έπειτα έχουμε τα δυο ενοίκια των άλλων κτιρίων, που είναι γύρω στις 270.000 ευρώ. Αυτό ήταν! Πάει ο προϋπολογισμός. Δεν υπάρχουν μετά χρήματα ούτε για τη βιβλιοδεσία των περιοδικών και των εφημερίδων, ούτε για την απαραίτητη συντήρηση των συλλογών. Το μόνο που σώζει κάπως την κατάσταση είναι πως έχουμε ενταχθεί στα προγράμματα εκπαίδευσης που υλοποιεί το Υπουργείο Παιδείας και γίνονται κάποια βήματα στον τομέα της μηχανοργάνωσης και της ψηφιοποίησης.

Τη συνέντευξη πήρε ο **Κώστας Αρκουδέας** φωτογραφίες **Κ. Γκουρλουμέος**

● Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Μετάφρασης Λογοτεχνίας (EKE MEΛ), σε συνεργασία με το Δήμο Ροδίων, το Διεθνές Κέντρο Λογοτεχνικών και Μεταφραστών Ρόδου και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (EKEBI) εγκαινίασαν φέτος μια σειρά ετήσιων συναντήσεων με θέμα την ενημέρωση ευρωπαίων κριτικών λογοτεχνίας για τις τάσεις της σύγχρονης ελληνικής πεζογραφίας. Η εφετηνή συνάντηση πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο, στις 5 και 6 Ιουλίου. Συμμετείχαν οι συγγραφείς **Θανάσης Βαλτινός**, **Ελένη Γιαννακάκη**, **Νίκος Θέμελης**, **Τάκης Θεοδωρόπουλος**, **Ιωάννα Καρυστιάνη**, **Πέτρος Μάρκαρης**, **Πάυλος Μάτεσις**, **Νίκος Παναγιωτόπουλος**, **Έρση Σωτηροπούλου**, **Ευγένιος Τριβιζάς** και **Βαγγέλης Χατζηγιαννίδης**.

● Διεθνής Έκθεση Βιβλίου στη Μαδρίτη (30 Σεπτ.-4 Οκτ). Την Εταιρεία εκπροσώπησε ο Γεν. Γραμματέας, ενώ παρουσιάστηκε σε ειδική εκδήλωση το έργο της **Μαρίας Ευσταθιάδη**, του **Θανάση Χατζόπουλου**, του **Νίκου Παναγιωτόπουλου** και του **Ανδρέα Αποστολίδη**.

● Τον Οκτώβριο, στη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου της Φραγκφούρτης, την Εταιρεία Συγγραφέων αντιπροσώπευσε ο **David Connolly** ο οποίος συμμετείχε στη Διεθνή Συνάντηση για τη Μετάφραση.

● Το περιοδικό *Πόρφυρας* της Κέρκυρας αφιέρωσε το τεύχος Οκτωβρίου στον **Δημήτρη Καλοκύρη**. Στο τεύχος συνεργάζονται 26 συγγραφείς και μελετητές του έργου του.

● Το περιοδικό *Πόρφυρας* της Κέρκυρας αφιέρωσε το τεύχος Οκτωβρίου στον **Δημήτρη Καλοκύρη**. Στο τεύχος συνεργάζονται 26 συγγραφείς και μελετητές του έργου του.

● *Κρατικά Λογοτεχνικά Βραβεία 2003*: στον ποιητή **Μίλτο Σαχτούρη** απονεμήθηκε το Μεγάλο Βραβείο Λογοτεχνίας (29.000€): το Βραβείο Ποίησης στον **Μανόλη Πρατικάκη** για τη συλλογή *Το νερό*: το Βραβείο Μυθιστορηματος στον **Δημήτρη Δημητριάδη** για το μυθιστόρημα *Η ανθρωπώδης – μια στείλης κλιετία*: το Βραβείο Διηγήματος στον **Τάσο Γουδέλη** για το βιβλίο του *Η γυναίκα που μιλά*: το Βραβείο Δοκιμίου-Κριτικής στον **Σταύρο Σταυρίδη** για το βιβλίο *Από την πόλη οθόνη στην πόλη σκηνή*: το Βραβείο Χρονικού-Μαρτυρίας στον **Παναγιώτη Κουσαθανά** για το βιβλίο του *Παραμιλητά Α* – *κείμενα για τον πολιτισμό και την ιστορία της Μυκόνου*. Τέλος, στον **Ευγένιο Τριβιζά** απονεμήθηκε το Βραβείο Παιδικού Λογοτεχνικού Βιβλίου για το βιβλίο του *Οι κελώνες του Βαρώνα*.

● Γενική Συνέλευση του Συμβουλίου των Τριών Θαλασσών στη Ρόδο (7-9 Νοε.): Την Εταιρεία εκπροσώπησε το μέλος του Δ.Σ. **Κλαίτη Σωτηριάδου**.

● Στις 6 Νοεμβρίου έγινε στο Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν εκδήλωση μνήμης για τον **Αντώνη Σαμαράκη**. Μίλησαν οι: **Λευτέρης Παπαδόπουλος**, ο υπουργός Εθνικής Οικο-

νομίας **Νίκος Χριστοδουλάκης**, ο **Βασίλης Βασιλικός**, η **Ζυράννα Ζατέλη**, ο **Αδαμάντιος Πεπελάσης** και ο **Θανάσης Νιάρχος**.

Με αφορμή τους **Ολυμπιακούς Αγώνες** στην Αθήνα του 2004, το **Ημερολόγιο της Εταιρείας Συγγραφέων**, με τίτλο **ΟΛΥΜΠΙΚΗ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑ**.

‘Ολυμπική
εκεχειρία

Κοινός παρονομαστής όλων των κειμένων, και κριτήριο για την επιλογή τους, η έννοια αγών και τα ποικίλα θέματα που αυτή συμπαρασύρει, αν μάλιστα αναλογιστούμε ότι αγωνιζόμενοι και αγωνιώντας συνδέονται άρρηκτα με την αυτή γλωσσικά ετυμολογική ρίζα.

Ολυμπική εκεχειρία, λοιπόν; ‘Η απλώς εκεχειρία: αιτούμενο ήδη από την εποχή του Αρχιλόχου, ο οποίος προτιμούσε την ζωή του από την

ασπίδα που έχασε στην μάχη. Τι πιο αυτονόητο, τι πιο φυσικό. Το ζήτημα είναι ότι μπορούσε να το πει, ήδη στα μέσα του 7ου π.Χ. αιώνα. Και μάλλον και να το πράξει. Η ανθολόγηση είναι φυσικά ενδεικτική: δεν αγνοεί το «ολυμπιακό ιδεώδες», δεν παραβλέπει την άλλη όψη του την σκοτεινή – «Πόλεμος πατήρ πάντων».

Τα κείμενα που διατρέχουν το **Ημερολόγιο 2004 της Εταιρείας Συγγραφέων** – από τον Όμηρο και τον Ησίοδο ως τον Πίνδαρο και τον Σοφοκλή, τον Θουκυδίδη, τον Λυσία και τον Πλούταρχο – υποσημαίνουν, πιστεύουμε, το εύρος της ελληνικής σκέψης και πράξης, από το φως στο σκοτάδι και αντίστροφα, και την σημασία της πόλης και της δημοκρατίας μέσα και χάρη στα οποία έγινε αυτό εφικτό.

Ο **Δημήτρης Αρβανίτης** επέλεξε στο ίδιο πνεύμα την εικονογράφηση: **Ροντέν** και **Πικάσο** και **Μάης** του '68 και η ανέμελη νεότητα μαζί με έργα σύγχρονης γραφιστικής τέχνης που καταγγέλλουν τον πόλεμο.

Με εκτενή εισαγωγή της **Μαρίας Κυρτζάκη**, που είχε την ευθύνη της επιλογής των κειμένων και τη γενική επιμέλεια, το **Ημερολόγιο 2004 της Εταιρείας Συγγραφέων** κυκλοφορεί από τις εκδόσεις **Ελληνικά Γράμματα**.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ

ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΑΣΟΣ ΔΕΤΣΟΡΤΖΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΑΠΑΛΕΞΗΣ

Δαίδαλος

Τεύχος 4, Φθινόπωρο 2003
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Διεύθυνση σύνταξης:
Άρης Μαραγκόπουλος
Σχεδιασμός, καλλιτεχνική επιμέλεια:
Δημήτρης Καλοκύρης
Εκτύπωση:
Αντωνιάδης ΑΒΕΕ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΑΠΟΛΛΩΝ Α.Ε.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ:
Κώστας Αρκουδίας
Δημήτρης Καλοκύρης
Μαρία Κυρτζάκη
Άρης Μαραγκόπουλος

**ΕΤΑΙΡΕΙΑ
συγγραφέων**

HELLENIC
AUTHORS'
SOCIETY

Κοδριγκτώνος 8, Αθήνα 11257
Τηλ.: 210-8231890
Φαξ: 210-8232543
E-mail: grwriters@otenet.gr
URL: <http://www.dedalus.gr>

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ:
Πρόεδρος: Βασίλης Βασιλικός.
Αντιπρόεδρος Α': Ευγενία Φακί-
νου. Αντιπρόεδρος Β': Γιώργος
Χουλιάρης. Γενικός γραμματέας:
Άρης Μαραγκόπουλος. Ταμίας:
Νένη Ευθυριάδη. Μέλη: Κώστας
Ακριβός, Κλαίτη Σωτηριάδου

Γραμματεία:
Σίσσυ Μακρή, Φωτεινή Κουτροζή

Λογιστήριο:
Νάσος Κονταξόπουλος

Λογότυπος:
Βάσω Αβραμοπούλου
Πανοραμική φωτογραφία:
Διονύσης Λιάλιος

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ
ΕΠΙΧΟΡΗΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ
Εθισμός στη νικοτίνη
διηγήματα

Ο πολυβραβευμένος συγγραφέας Θανάσης Βαλτινός επανέρχεται με την έκδοση της νέας του συλλογής διηγημάτων Εθισμός στη νικοτίνη. Δώδεκα ιστορίες γραμμένες με τη γνωστή μαστοριά της λογοτεχνικής πέννας του σπουδαίου αυτού συγγραφέα για τον άνθρωπο και τα πάθη του.

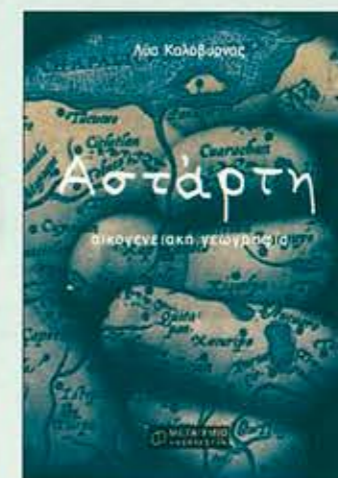
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ
Της Σαλονίκης μοναχά...
διηγήματα

Ανθρώπινες ιστορίες στις οποίες οι ήρωες έζησαν, ζουν ή επιστρέφουν στη Θεσσαλονίκη προσπαθώντας να αναβιώσουν ματαιωμένα όνειρα, να ξανακερδίσουν αναμνήσεις μιας ζωής περασμένης.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ
Άλκης
μυθιστόρημα

Μια ιδιόρρυθμη ερωτική σχέση κακοφορμίζει μέσα στις αναστολές, τη σύγχυση και την ανασφάλεια που εύκολα χτίζει ο ασφυκτικός κοινωνικός περίγυρος.

ΛΥΟ ΚΑΛΟΒΥΡΝΑΣ
Αστάρτη
Οικογενειακή γεωγραφία
μυθιστόρημα

Η Νήος Αστάρτη βρέχεται από πελάγη ανεμελιάς και τη θάλασσα της παιδικής οκανταλιάς. Η Οικογενειακή γεωγραφία σκιαγραφεί την ιστορία και τις περιπέτειες της Αστάρτης καθώς και τις αφύσικες καταστροφές που απειλούν το εύθραστο οικοσύστημά της.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΡΤΟΜΑΤΣΙΔΗΣ
Φωτο-Veritas
διηγήματα

Στιγμιότυπα της καθημερινότητας που συναντούν το υπερφυσικό, την άλλη πτυχή του ρεαλισμού, δοσμένα με ζωντάνια και χιούμορ, αποτελούν τη βάση αυτών των ιστοριών του Χρήστου Χαρτοματσίδη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

www.kastaniotis.com

ISBN 960-03-3549-4, € 20,00

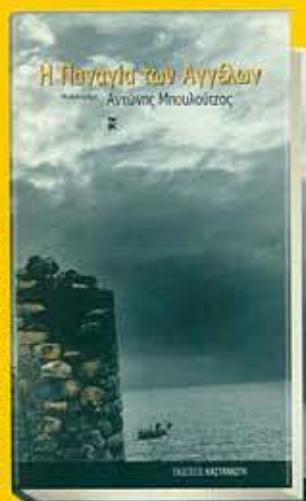
ISBN 960-03-3544-3, € 14,00

ISBN 960-03-3546-X, € 16,00

ISBN 960-03-3534-6, € 20,00

ISBN 960-03-3411-0, € 10,00

ISBN 960-03-3566-4, € 18,00

ISBN T1 960-03-3415-3, € 25,00

ISBN 960-03-3530-3, € 12,00

ISBN 960-03-3228-2, € 17,00

ΚΡΑΤΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ 2003

ΒΡΑΒΕΙΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΔΙΑΒΑΖΩ» 2003

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ζαπόγγου 11, 106 78 Αθήνα - Τηλ.: 210-330.12.08 Fax: 210-382.25.30
ΕΚΘΕΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: Σόλωνος 131, 106 77 Αθήνα - Τηλ.: 210-330.12.08 (εσωτ.187)